

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

**Příprava žáků s mentálním postižením
na budoucí povolání**

**Preparing students with mental disabilities
for their future career**

Autor: Jana Petrusová

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marie Linková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

Praha 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Příprava žáků s mentálním postižením na budoucí povolání, vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Ve Zbyslavi 31.3.2015

Podpis:

Touto cestou bych ráda vyjádřila poděkování paní PhDr. Marii Linkové, Ph.D. za její trpělivost, vstřícnost a cenné rady při vedení mé bakalářské práce. Rovněž děkuji paní ředitelce Základní školy speciální a Praktické školy v Čáslavi, ing. Jitce Richterové, za její podporu a vytvoření vhodných studijních podmínek při mém zaměstnání.

Název:

Příprava žáků s mentálním postižením na budoucí povolání

Autor:

Jana Petrusová

Katedra:

Katedra pedagogiky

Vedoucí práce:

PhDr. Marii Linková, Ph.D.

Anotace:

Předmětem mé bakalářské práce je problematika vzdělávání a přípravy žáků s mentální retardací na budoucí povolání v praktické škole jednoleté. Teoretická část vymezuje pojem mentální retardace, klasifikaci a charakteristiku jednotlivých stupňů mentální retardace. Popisuje současné možnosti profesní přípravy žáků s mentální retardací. Praktická část je zaměřena na vytvoření a prezentování vlastních pracovních listů k předmětu „Práce v domácnosti“.

Klíčová slova:

Mentální postižení, praktická škola jednoletá, systém vzdělávání v ČR, kazuistika, pracovní listy

Title:

Preparing students with mental disabilities for their future career

Author:

Jana Petrusová

University department:

Pedagogy Department

Supervisor:

PhDr. Marie Linková, Ph. D.

Annotation:

The issue of education and preparing students with mental retardation for their future career in annual practical school is the subject of my bachelor thesis. The theoretical part defines mental retardation, its classification and characteristics of different levels of mental retardation. It describes the current possibilities of vocational training of students with mental retardation. The practical part is focused on creating and presenting my own worksheets to the subject "Housework".

Keywords:

Mental disability, annual practical school, educational system in the Czech Republic, casuistry, worksheets

Obsah

Úvod.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Vymezení pojmu mentální retardace.....	11
2 Klasifikace jednotlivých stupňů mentální retardace.....	14
2.1 Charakteristika jednotlivých stupňů mentální retardace	15
2.2 Příčiny mentální retardace.....	17
2.3 Zvláštnosti jedinců s mentální retardací z psychologického hlediska.	18
2.4 Diagnostika mentální retardace.....	19
3 Profesní příprava žáků s mentální retardací	20
3.1 Odborné učiliště	22
3.2 Praktická škola	23
3.2.1 Praktická škola dvouletá 78 – 62 – C /02.....	23
3.2.2 Praktická škola jednoletá 78-62-C/01	24
4 Celoživotní vzdělávání osob s mentálním postižením	26
4.1 Večerní školy	26
4.2 Kurzy k doplnění vzdělání	27
4.3 Aktivizační centra	27
4.4 Aktivizační činnosti	28
II ČÁST PRAKTICKÁ	30
5 Návrh pracovních listů	30
6 Co jsou pracovní listy.....	30
7 Praktická škola jednoletá v Čáslavi - charakteristika školy	32
8 Profil absolventa.....	33
8.1 Podmínky pro přijetí žáků.....	33

8.2	Uplatnění absolventa	33
8.3	Způsob ukončení vzdělávání a potvrzení dosaženého vzdělání.....	34
9	Charakteristika ŠVP	34
9.1	Zaměření školy.....	34
9.2	Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.....	34
9.3	Začlenění průřezových témat	38
9.4	Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků	38
9.5	Hodnocení žáka	38
9.5.1	Pojetí a předmět hodnocení	38
9.5.2	Zásady hodnocení.....	39
9.5.3	Stupně hodnocení	39
9.5.4	Celkový prospěch žáka.....	39
10	Učební plán	40
10.1	Poznámky k učebnímu plánu	41
11	Učební osnovy předmětu „Práce v domácnosti“	42
11.1	Charakteristika vyučovacího předmětu	42
11.2	Cílové zaměření předmětu.....	43
11.3	Vzdělávací obsah předmětu Práce v domácnosti	44
12	Kazuistiky	47
12.1	Kazuistika č. 1	47
12.2	Kazuistika č. 2	49
12.3	Kazuistika č. 3	50
12.4	Kazuistika č. 4	52
13	Závěr	54
	Zdroje literatury	56

Internetové zdroje	58
Jiné zdroje	58
Zákony a vyhlášky	59
Přílohy:.....	60
Pracovní listy k předmětu „Práce v domácnosti“	60

Motto:

„Každá bytost má absolutní hodnotu, protože je neopakovatelná“

(T. G. Masaryk)

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila problematiku přípravy žáků s mentální retardací na budoucí povolání. Smyslem mé práce je podat informace o této problematice. Mám stále pocit, že k problému středního vzdělávání osob s mentální retardací není dostatek informací. Konkrétně pak v oblasti praktických škol. Typ těchto škol je považován za součást profesní přípravy. Nesmírně důležité je mimo jiné podávat informace rodičům takovýchto žáků, protože výběr dalšího studia mají velmi omezen. Oproti žákům, kteří ukončili základní školu a mohou si vybírat z velkého počtu učebních oborů a středních škol, si žák s mentální retardací může vybrat pouze praktickou školu jednoletou, ti, kteří mají lehkou formou mentální retardace, školu dvouletou. Po absolvování praktické školy, ať již jednoleté nebo dvouleté, je jen malý krůček k dospělosti a přebírání určité zodpovědnosti za svůj život. Ale i informovanost o dalších možnostech studia v rámci celoživotního vzdělávání není skoro žádná.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. Teoretické a praktické. V teoretické části je vymezen pojem mentální retardace, klasifikace a charakteristika jednotlivých stupňů tohoto postižení a jejich příčin. Podrobněji popisují profesní přípravou žáků s mentální retardací a možnosti jejich celoživotního vzdělávání.

Hlavním cílem této bakalářské práce je vytvoření vlastních pracovních listů. K vypracování tohoto didaktického materiálu mě vedla vlastní zkušenost učitelky praktické školy jednoleté. Tento materiál je vhodný pro využití při výuce předmětu „Práce v domácnosti“. Při jeho vytváření byla použita metoda přímého pozorování, analýza prací žáků, nestandardizovaný rozhovor, analýza studované literatury, a hlavně přímá práce s žáky v průběhu edukačního procesu. Při vytváření pracovních listů jsem se řídila aktuálními požadavky rámcového vzdělávacího programu pro daný obor jednoletá škola praktická. Dále jsou v této části uvedeny kazuistiky žáků cílové skupiny,

pro kterou jsou listy zpracovány. Jména žáků v těchto kazuistikách jsou smyšlená, neodpovídají žádnému z žáků jmenované školy.

Výsledky mé bakalářské práce mohou být využívány jako informační materiál pro rodiče, veřejnost a speciální pedagogy. Práce bude též využita při prezentaci školy, na které pracuji.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení pojmu mentální retardace

Americkou společností pro mentální deficienci (Američan Association of Mental Deficiency – AAMD) byl asi ve třicátých letech minulého století zaveden termín „*mentální retardace*“ Postupně tento termín nahradil termíny, které se v praxi i odborné literatuře používaly u nás.

V roce 1959 se v Miláně konala konference Světové zdravotnické organizace (WHO), na níž se zástupci jednotlivých oborů, zabývající se problematikou jedinců s poruchami intelektu, z nutnosti sjednotit pojmové a terminologické vymezení daného jevu, dohodli na používání zastřešujícího termínu **mentální retardace**. Má interdisciplinární charakter a zasahuje do všech oblastí života postiženého jedince – lékařské, psychologické, pedagogické, sociální po celý jeho život (Pipeková, 2004).

V současnosti je k dispozici velké množství definic mentální retardace, ale není stanovena definice, která by vyhovovala všem odborným aspektům. Jednotná klasifikace a definice je nutná, neboť jednotné pojetí mentální retardace umožní řešit praktické problémy související s plánováním a realizací péče, podpor a služeb určeným těmto lidem.

„Mentálním postižením nebo mentální retardací nazýváme tedy trvalé snížení rozumových schopností, které vzniklo v důsledku organického poškození mozku. Mentální postižení není nemoc, je to trvalý stav, způsobený neodstranitelnou nedostatečností nebo poškozením mozku.“ (Švarcová, 2000, str. 25)

Pojem mentální retardace se vztahuje k podprůměrnému obecně intelektuálnímu fungování osoby, které se stává zřejmým v průběhu vývoje a je spojeno s poruchami adaptačního chování. Poruchy adaptace jsou zřejmé z pomalého tempa dospívání, ze snížené schopnosti učit se a z nedostatečné sociální přizpůsobivosti, přičemž se uvedené příznaky mohou projevovat samostatně nebo v různých kombinacích.“ (Černá a kol., 2008, str. 79)

Pojem **mentální retardace** vychází z latinských slov „mens“(mysl, duše) a „retarde“(opozdit, zpomalit). Doslovný překlad by tedy byl „opoždění (zpomalení) mysli“. Mentální retardace je ve skutečnosti podstatně složitější postižení, které postihuje **celou lidskou osobnost** ve všech jejích složkách. Rozhoduje nejen o úrovni a vývoji rozumových schopností, ale zasahuje i do emocí, komunikačních schopností, sociálních vztahů a možnosti pracovního a společenského uplatnění (Slowik, 2007).

Definice má být použita takovým způsobem, aby její funkčnost mohla být posuzována v souvislosti s prostředím komunity, vzhledem ke kultuře člověka a jeho věku.

Jednotliví autoři definují tento pojem například takto:

- (Rubinštejnová, 1986) „ Mentální zaostalost nazýváme tedy trvalé porušení poznávacích činností, které vzniklo v důsledku organického postižení mozku „.
- (Dolejší, 1973) „ Mentální retardace je vývojová porucha integrace psychických funkcí různé hierarchie s variabilní ohraničeností a celkovou subnormální inteligencí, závislá na některých z těchto činitelů: na nedostatcích genetických vloh; na porušeném stavu anatomicko-fyziologické struktury a funkce mozku a jeho zrání; na nedostatečném nasycování základních psychických potřeb dítěte vlivem deprivace sensorické, emoční a kulturní; na deficitním učení; na zvláštnostech vývoje motivace, zejména negativních zkušenostech jedince po opakovaných stavech frustrace a stresu; na typologických zvláštnostech vývoje osobnosti “.
- (Valenta, 2003) „ Mentální retardaci lze definovat jako vývojovou duševní poruchu se sníženou inteligencí demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální, perinatální i postnatální etiologií“.
- (Vágnerová, 1999) „ Nejčastěji je mentální retardace definována jako neschopnost dosáhnout odpovídajícího stupně intelektového vývoje (méně než 70% normy), přestože byl takový jedinec přijatelným způsobem výchovně stimulován. Nízká úroveň inteligence bývá spojena se snížením či změnou dalších schopností a odlišností ve struktuře osobnosti. Hlavní znaky jsou:

a) Nízká úroveň rozumových schopností, která se projevuje především nedostatečným rozvojem myšlení, omezenou schopností učení a obtížnější adaptací na běžné životní podmínky.

b) Postižení je vrozené.

c) Postižení je trvalé, přestože je v závislosti na etiologii možné určité zlepšení. Horní hranice dosažitelného rozvoje takového člověka je dána jak závažností a příčinou defektu, tak

individuálně specifickou přijatelností působení prostředí, tj.

výchovných a terapeutických vlivů“.

2 Klasifikace jednotlivých stupňů mentální retardace

Hloubku mentální retardace je možné určit pomocí inteligenčního kvocientu, který ukazuje úroveň rozumových schopností. V České republice se ke klasifikaci mentálního postižení používá 10. revize mezinárodní statistické klasifikace nemocí (MKN-10) vydaná Světovou zdravotnickou organizací (WHO) v roce 1992. Tato klasifikace rozlišuje šest základních kategorií mentálního postižení (Švarcová, 2006, s. 33). Hloubka postižení je hodnocena podle toho, jak dalece se osoba s postižením vzdaluje od modálního průměrného výkonu, jehož hodnota je IQ 100. Podle WHO je považována hodnota IQ 70 za hranici mentálního postižení. WHO vytvořila klasifikaci za účelem sjednocení mentální retardace. V této klasifikaci bylo opuštěno od pojmů debilita, imbecilita, idiotie z důvodu jejich pejorativního zabarvení.

Dle ní klasifikujeme:

A) Druh postižení

- F 70-79 Mentální retardace

B) Stupeň postižení

- F 70 Lehká mentální retardace IQ 69-50
- F 71 Středně těžká mentální retardace IQ 49-35
- F 72 Těžká mentální retardace IQ 34-20
- F 73 Hluboká mentální retardace IQ 19 a níže
- F 78 Jiná mentální retardace
- F 79 Nespecifikovaná mentální retardace (nelze vyšetřit)

C) Typ postižení

- Eretický (nepokojný, dráždivý)
- Torpidní (apatický, netečný)
- Nevyhraněný

(Pipeková, 2010, str. 291)

2.1 Charakteristika jednotlivých stupňů mentální retardace

LEHKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE, IQ 50-69.

V této kategorii lidé udržují konverzaci, jsou schopni komunikovat. Většina jedinců je plně nezávislá v sebeobsluze. V sociálně nenáročném prostředí se dokáží pohybovat bez omezení a problémů. Hlavní problémy se vyskytují až s nástupem do školy v rámci osvojení čtení a psaní. Vzdělávání by mělo být zaměřené na nácvik dovedností a kompenzování nedostatků. Tito lidé jsou schopni vykonávat jednoduchá zaměstnání zaměřená na manuální činnost. Velký význam má u těchto klientů výchovné prostředí. U těchto lidí s lehkou mentální retardací se mohou objevit přidružené chorobné stavy jako autismus, poruchy chování, epilepsie (Švarcová, 2000).

STŘEDNĚ TĚŽKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE IQ 35-49

V této kategorii je narušena řeč a opožděn rozvoj chápání. Je nutná pomoc jiné osoby při sebeobsluze. Osvojení čtení a psaní je spíše ojedinělé, je nutný speciální pedagogický přístup. V dospělosti jsou tito lidé schopni pod vedením jiné osoby vykonávat manuální práci, jestliže úkoly jsou pečlivě strukturovány. Rovněž jsou schopni navazovat kontakty s druhými, udržovat sociální vztahy a vést samostatný život. Do této skupiny patří i jedinci, kteří jsou schopni komunikovat jen o základních potřebách nebo se nenaučí mluvit vůbec. V této kategorii mohou být přítomny pervazivní vývojové poruchy, které mění způsob, jak s jedinci jednat. Přidružená bývají tělesná postižení a neurologická onemocnění, zejména epilepsie (Švarcová, 2000).

TĚŽKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE IQ 20-34

Některé známky jsou shodné jako u středně těžké mentální retardace. Je zde více zhoršena úroveň schopností. Osoby v této kategorii trpí poruchou motoriky a jinými vadami, které poukazují na špatný vývoj ústředního nervového systému. Péče je zde zaměřena na výchovu a vzdělávání za účelem zlepšení soběstačnosti, na rehabilitaci, komunikaci a zkvalitnění současné situace jedince. Do této diagnózy patří těžká mentální subnormalita a těžká oligofrenie (Švarcová, 2000).

HLUBOKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE IQ JE NIŽŠÍ NEŽ 20

V této kategorii jedinci nerozumí požadavkům, ve většině případů jsou imobilní nebo mají omezeny pohybové schopnosti. Komunikace maximálně na úrovni porozumění jednoduchým požadavkům a nonverbálních odpovědí. Je nutná trvalá péče i v nejzákladnějších životních úkonech. Přidružena může být epilepsie, poškození zraku či sluchu. Patří sem hluboká mentální subnormalita či hluboká oligofrenie (Valenta, Müller, 2007).

JINÁ MENTÁLNÍ RETARDACE

Jestliže není možné stanovit stupeň postižení pomocí standardních metod z důvodu přidružených somatických nebo sensorických poškození (např. neslyšící, nevidomí, těžké poruchy chování) jsou jedinci zařazováni do této kategorie (Švarcová, 2006).

NESPECIFIKOVANÁ MENTÁLNÍ RETARDACE

Není dostatek informací k zařazení do některé z kategorií, ale mentální retardace je zde prokázána. Tato kategorie zahrnuje - mentální retardaci NS

- mentální subnormalitu NS
- oligofrenii NS

Dále se ještě přidává kód charakterizující přidružené obtíže v rámci chování a označujeme ho tímto způsobem:

- 0 znamená žádné či minimální problémy v chování.
- 1 představuje výrazné obtíže v rámci chování (Valenta, Müller, 2010).

MENTÁLNÍ RETARDACE SE KLINICKY PROJEVUJE ZEJMÉNA:

- *zpomalenou chápavostí, jednoduchostí a konkrétností úsudků*
- *sníženou schopností až neschopností komparace a vyvozování logických vztahů*
- *sníženou mechanickou a zejména logickou pamětí*
- *těkavostí pozornosti*
- *nedostatečnou slovní zásobou a neobratností ve vyjadřování*
- *poruchami vizuomotoriky a pohybové koordinace*
- *impulsivností, hyperaktivitou nebo celkovou zpomaleností chování*
- *citovou vzrušivostí*
- *sugestibilitou a rigiditou chování*
- *nedostatky v osobní identifikaci a ve vývoji „já“*
- *opožděným psychosexuálním vývojem*
- *nerovnováhou aspirací a výkonů*
- *zvýšenou potřebou uspokojení a bezpečí*
- *poruchami v interpersonálních skupinových vztazích a v komunikaci*
- *sníženou přizpůsobivostí k sociálním požadavkům a některými dalšími charakteristickými znaky (Švarcová, 2000, str. 33).*

2.2 Příčiny mentální retardace

Dědičnost, výchovné vlivy a prostředí, ve kterém jedinec žije, mají zásadní význam. Příčiny vzniku se vzájemně prolínají a ovlivňují. Jsou známy příčiny vnitřní (endogenní) a vnější (exogenní). Vlivy vzniku mohou být prenatální (před porodem), perinatální (v průběhu porodu a krátce po něm) a postnatální (v průběhu života).

JAKO NEJČASTĚJŠÍ PŘÍČINY MENTÁLNÍ RETARDACE SE UVÁDĚJÍ:

- *Následky infekcí a intoxikací:*

Prenatální infekce (zarděnková embryopatie)

Postnatální infekce (zánět mozku)

Intoxikace (otrava olovem)

Kongenitální toxoplasmóza

- *Následky úrazů nebo fyzikálních vlivů:*

Mechanické poškození mozku při porodu

Postnatální poranění mozku nebo hypoxie

- *Poruchy výměny látek, růstu, výživy (hypotyreóza, mozková lipoidóza)*
- *Makroskopické léze mozku (novotvarem, degenerací)*
- *Nemoci a stavy, způsobené jinými a nespecifickými prenatálními vlivy (vrozený hydrocefalus, mikrocefalie)*
- *Anomálie chromozomů (Downův syndrom)*
- *Nezralost (stavy při nezralosti bez uvedení jiných chorobných stavů)*
- *Vážné duševní poruchy*
- *Psychosociální deprivace (stavy se snížením intelektu vlivem nepříznivých sociokulturních podmínek)*
- *Jiné a nespecifické etiologie*

Prevence spočívá v primární zdravotní péči, prenatální a postnatální péči. Důležitá je osvěta týkající se výživy, nutná je kontrola nad endemickými nemocemi a prevence nemocí z povolání (Švarcová, 2006, str. 62).

2.3 Zvláštnosti jedinců s mentální retardací z psychologického hlediska.

U lidí s mentální retardací respektujeme jedinečnost každého jedince. Pro přehlednost uvádí tabulka obecně platné rysy spojené s diagnózou mentální retardace.

Mezi uvedenými skupinami existují plynulé přechody i poměrně výrazné individuální rozdíly v jednotlivých schopnostech (Švarcová, 2006, str. 40).

Tab. č. 1: Průvodní jevy mentální retardace

	Mentální retardace			
	Lehká (IQ 50-69)	Středně těžká (IQ 35-49)	Těžká (IQ 20-34)	Hluboká (IQ pod 20)
Neuropsychický vývoj	omezený, opožděný	omezený, výrazně opožděný	celkově omezený	výrazně omezený
Somatická postižení	ojedinělá	častá, častý výskyt epilepsie	častá, neurologické příznaky, epilepsie	velmi častá, neurologické příznaky, kombinované vady
Poruchy motoriky	opoždění motorického vývoje	výrazné opoždění, mobilní	časté stereotypní automatické pohyby, výrazné porušení motoriky	většinou imobilní nebo výrazné omezení pohybu
Poruchy psychiky	snížení aktivity psychických procesů, nerovnoměrný vývoj, funkční oslabení, převládají konkrétní, názorné a mechanické schopnosti	celkové omezení, nízká koncentrace pozornosti, výrazně opožděný rozvoj chápání, opožděný rozvoj dovedností sebeobsluhy	výrazně omezená úroveň všech schopností	těžké poruchy všech funkcí
Komunikace a řeč	schopnost komunikovat většinou vytvořena, opožděný vývoj řeči, obsahová chudost, časté poruchy formální stránky řeči	úroveň rozvoje řeči je variabilní; někteří jedinci jsou schopni sociální interakce a komunikace, verbální projev často bývá chudý, agramatický, špatně artikulovaný	komunikace převážně nonverbální, neartikulované výkřiky, případně jednotlivá slova	rudimentární nonverbální komunikace nebo nekomunikují vůbec
Poruchy citů a vůle	afektivní labilita, impulzivnost, úzkostnost, zvýšená sugestibilita	nestálost nálady, impulzivita, zkratkovité jednání	celkové poškození afektivní sféry, časté sebepoškození	těžké poškození afektivní sféry, potřebují stálý dohled
Možnosti vzdělávání	vzdělání na základě speciálního vzdělávacího programu	na základě speciálních programů (ZŠ speciální)	vytváření dovedností a návyků, rehabilitační třídy	Velmi omezené (rehabilitace, individuální péče)

2.4 Diagnostika mentální retardace

V posledních letech dochází ke stále většímu posunu v pojetí speciální pedagogiky a tím i pojetí psychopedie. Stále více pozornosti se věnuje nejen tradičnímu zkoumání zákonitostí vývoje, výchovy a vzdělávání osob s mentálním postižením, ale

také terapeuticko – formativním postupům využitelných při práci s těmito klienty. S ohledem na narůstající kompetence psychopeda v inkluzi či integraci osob s mentálním postižením je přiměřený nárůst pozornosti věnován otázkám diagnostiky a poradenství. A to nejen ve vztahu k práci psychopeda v institucích typu speciálně pedagogického centra, pedagogicko psychologické poradny či střediska výchovné péče, ale také s ohledem na jeho poradenskou a organizační práci ve školách integrujících postižené žáky či v nejrůznějších subjektech nestátní sféry – v oblasti středisek podpory integrace, podporovaného bydlení, podporovaného zaměstnávání, asistenční a respitní služby apod.

Z těchto důvodů je možno vymezit psychopedii (název je složen z řec. psýché – duše a paidea – výchova) jak v užším, tak širším pojetí.

V užším pojetí jako speciálně pedagogickou disciplínu, která se zabývá edukací osob s mentálním či jiným duševním postižením a zkoumáním formativních (výchovných) a informativních (vzdělávacích) vlivů na tato osoby.

V širším kontextu je možno na psychopedii nahlížet jako na interdisciplinární obor zabývající se prevencí (hlavně terciální), prognostikou mentální retardace (popř. jiných duševních poruch) se zvláštním zřetelem na edukaci, reedukaci, diagnostiku, terapeuticko – formativní intervenci, kompenzaci, rehabilitaci, inkluzi (integraci) a socializaci či resocializaci klienta s mentálním či jiným duševním postižením (Valenta, Müller, 2003, str. 4).

Cílem diagnostiky je stanovit slabé a silné stránky jedince, které nám umožní dále s ním pracovat. Měla by obsahovat hodnocení chování, inteligence a dílčích schopností jedince. Diagnostika je nutná při vytváření individuálních vzdělávacích plánů a musí zohledňovat skutečnost vývoje jedince, který se v průběhu svého vývoje mění a vyvíjí. Proto je velmi důležité a nutné diagnostiku v pravidelných intervalech opakovat.

3 Profesionální příprava žáků s mentální retardací

Lidé s mentálním postižením potřebují rozvíjet a naplňovat svůj život, tak jako lidé bez postižení. Aby se úspěšně zapojili do společnosti a smysluplně prožili svůj život, je zapotřebí podpory celé společnosti. Úmluvou organizace spojených národů

(OSN) o právech osob s postižením se zavázala i naše republika k podpoře boje proti předsudkům a škodlivým praktikám ve vztahu k osobám s postižením. Neustálé zlepšování pozitivních postojů a přijímání osob s postižením společností je velmi důležité. Jen tak budou tito lidé moci náležitě vyplnit a prožít svůj život. Úmluva vybízí k podpoře respektování práv a důstojnosti, apeluje k podpoře povědomí o schopnostech a přínosu osob s postižením. Nelze vynechat a upřít těmto lidem právo na vzdělání a zaměstnání, rovné zacházení a respektování rovnoprávné právní způsobilosti ve všech oblastech života.

Snížená úroveň rozumových schopností může u některých lidí vyvolat předsudek, že vzdělávání osob s mentální retardací není smysluplné a ve své podstatě není možné. To ovšem v určitém smyslu není pravdou. Naopak osoba s deficitem rozumových schopností se musí učit i to, co se ostatní naučí spontánně, přirozeně. Učení je tak jediná forma terapie. Vzdělávání a výchova osob s mentální retardací se neobejde bez velmi náročného vedení odborných pedagogů, vychovatelů a v neposlední řadě i rodičů. Měli by získat uspokojení a osobní sebevědomí, pramenící z pocitu užitečnosti pro ostatní lidi. To by mělo usnadnit jejich společenskou integraci do běžného života ve společnosti a pozitivně se promítnout v kvalitě jejich osobního života (Švarcová, 2000).

Po ukončení povinné školní docházky na základní škole si mohou žáci vybírat z velkého množství odborných středních škol, gymnázií a různých odborných učilišť. Oproti nim mají žáci, kteří ukončili základní školu praktickou a základní školu speciální, svůj výběr dalšího vzdělávání velmi omezen.

Možnosti vzdělání pro tyto žáky jsou:

- odborná učiliště
- praktická škola dvouletá
- praktická škola jednoletá

Odborná učiliště a praktické školy (jednoleté a dvouleté) spadají do oblasti středního vzdělávání. Legislativně tuto problematiku vymezuje školský zákon č.561/2004 §58. 59 a vyhláška č. 13/2005 o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři (Bartoňová, 2007).

3.1 Odborné učiliště

Obory odborných učilišť spadají do kategorie E (nižší střední vzdělání s výučním listem) a připravují pro méně náročná dělnická povolání.

Po ukončení povinné školní docházky na základní škole, na základní škole praktické, nebo na základní škole speciální, mohou žáci pokračovat ve vzdělávání na odborných učilištích. Ta jsou určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí. Podmínkou žáků pro přijetí na odborné učiliště je doporučení pedagogicko-psychologické poradny. Velkou výhodou tohoto vzdělávání je snížený počet žáků ve třídě, při výuce odborného výcviku může být ve skupině maximálně 6 žáků. Výuka tak je více individuální a přizpůsobená různým vzdělávacím potřebám žáků. Na žáky jsou kladeny nižší nároky než na středních odborných učilištích, získávají vědomosti ve všeobecně vzdělávacích předmětech i předmětech odborných k danému oboru vzdělání. Součástí je odborný výcvik, na který je kladen velký důraz. Žáci se tu učí odborným vědomostem, dovednostem a správným pracovním návykům, při dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Odborné učiliště poskytuje teoretickou i praktickou přípravu na výkon povolání v různých oborech oblasti techniky a služeb.

PŘI VOLBĚ OBORŮ VZDĚLÁNÍ NUTNO BRÁT V ÚVAHU:

- charakter oboru- popis pracovních činností, úkonů a operací
- zdravotní způsobilost uchazeče – odborné, fyzické a psychické požadavky na výkon dané profese
- souhrn povinností pracovníka daného oboru
- zájmy uchazeče, s přihlédnutím k jeho schopnostem a možnostem
- možnosti pracovního uplatnění absolventa v regionu
- materiální a organizační podmínky vzdělávání, individuální přístup, formy a metody výuky
- odborné a personální zabezpečení vzdělávání – připravenost učitelů na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- spolupráci se školskými poradenskými pracovišti, přítomnost SPC ve škole
- způsob spolupráce s rodiči a základními školami, klima školy

Hlavní důraz je kladen na získávání praktických dovedností vedoucích k profesnímu uplatnění. Výběr oborů je široký – například kovářské práce, kamenické práce, prodavačské práce, pekařské práce, kuchařské práce, zednické práce atd.

Vzdělávání v oborech trvá 2 nebo 3 roky a je ukončené závěrečnou zkouškou písemnou, praktickou a ústní. Absolventi získají výuční list v daném oboru vzdělání. Cílem středního odborného vzdělávání je připravit žáka na úrovni odpovídající jeho vstupním učebním předpokladům a schopnostem, které navazují na předchozí vzdělávání. Připravit jej na plnohodnotný pracovní i osobní život v demokratické společnosti (Bartoňová, Pipeková, Vítková, 2008). Absolvent odborného učiliště zvládá základní pracovní operace daného oboru vzdělání, vybírá si pro práci vhodné pracovní pomůcky, dodržuje správné technologické postupy, pracuje hospodárně a v souladu s dodržováním bezpečnosti a hygieny práce, pracuje s dostupnou technikou a orientuje se v potřebné dokumentaci, je schopen pracovat v týmu, spolupracovat a rozvíjet kladné mezilidské vztahy, je připraven na dráhu celoživotního vzdělávání.

3.2 Praktická škola

Ministryně školství dne 25. května 2010 schválila dva rámcové vzdělávací programy pro střední vzdělávání - Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání praktická škola jednoletá a Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání praktická škola dvouletá a uvolnila je k zahájení dvouletého období tvorby školních vzdělávacích programů. Výuku podle těchto programů zahajují praktické školy v 1. ročníku od 1. září 2012. Opatření ministryně školství pod č. j. 13 155/2010-28 včetně obou výše uváděných dokumentů naleznete na webových stránkách MŠMT a ve Věstníku MŠMT č. 7/2010.

3.2.1 Praktická škola dvouletá 78 - 62 - C /02

je určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, plynoucími ze snížené úrovně rozumových schopností, případně žákům s více vadami. Je zaměřena na přípravu pro výkon jednoduchých činností dle zaměření a činností v oblastech praktického života. Po úspěšném ukončení závěrečnou zkouškou žáci získají vysvědčení o závěrečné zkoušce (Pipeková, 2006).

Žáci se vzdělávají v oblasti jazykové a literární - jsou vedeni k rozvoji komunikačních schopností projevu písemného a slovního. Rozvíjí oblast osobnosti a občanskou - je zaměřena na práva a povinnosti občanů v demokratické společnosti, občanskou odpovědnost a kultivuje stránku mravní a estetickou. Cílem matematického vzdělávání je naučit se aplikovat získané početní vědomosti v běžném životě a rozvíjet logické myšlení. Rozvoj tělesné kultury vede žáky k upevnění zdraví, zdokonalení pohybového vývoje a správného využití volného času. V oblasti praktických dovedností si žáci osvojí manuální dovednosti potřebné v běžném praktickém životě.

Cílem vzdělávání na praktické škole je doplnit a rozšířit vědomosti získané během základní devítileté školní docházky. Klade důraz na rozvoj všech stránek osobnosti člověka. Přípravuje žáky na jednoduché praktické činnosti v životě pracovním, osobním i společenském a rodinném. Učí žáky vypěstovat si kladný vztah k práci, rozvíjí a kultivuje jejich osobnost. Vede ke zdravému životnímu stylu, podle jejich možností k dosažení maximální samostatnosti a posílení šancí na sociální integraci žáků (Švarcová, 2006).

Po úspěšném ukončení praktické školy jsou žáci zařazeni na trh práce. Podle jejich možností a schopností se mohou uplatnit při pomocných pracích v oblasti služeb, ve zdravotnictví, sociálních službách a ve výrobních podnicích. Mohou také pokračovat ve vzdělávání na odborném učilišti.

3.2.2 Praktická škola jednoletá 78-62-C/01

Byla schválena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy dne 9. prosince 2004, č. j. 32 089/2004-24, s platností od 1. září 2005. Poskytuje přípravu zaměřenou na výkon konkrétních jednoduchých činností v profesních oblastech, ve kterých probíhala praktická cvičení žáka. Výuka je organizována vzhledem k možnostem a schopnostem žáků a respektuje jejich individuální zvláštnosti. Tento vzdělávací program mohou absolvovat žáci s těžkým zdravotním postižením, zejména s těžkým stupněm mentálního postižení, žáci s postižením více vadami a autistickými rysy (§ 16 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů), kteří ukončili vzdělání na úrovni základní školy speciální, popřípadě základní školy praktické (Bartoňová, Pipeková, Vítková, 2008).

Žáci si rozšiřují vědomosti získané při základní povinné školní docházce a osvojují nové dovednosti potřebné v běžném životě. Hlavní důraz klade na rozvoj manuálních dovedností, které žáci perspektivně využijí v osobním i profesním životě. Rozvíjí kladný vztah k práci, ke zdravému životnímu stylu a dosažení maximální samostatnosti žáka. Tím směřuje k integraci žáka do společnosti. Žák se vzdělává v oblastech (Švarcová, 2006):

- jazykové a literární- zaměřena na rozvoj čtenářských schopností, komunikačních
- dovedností v písemném a mluveném projevu
- rozvoj osobnostní a občanský- získává vědomosti o demokratické společnosti, o právech a povinnostech občanů a občanské odpovědnosti
- matematické vzdělávání – vede ke schopnostem aplikovat získané dovednosti v praktických situacích života
- estetické vzdělávání – kultivuje osobnost po stránce mravní, estetické a fyzické
- rozvoj tělesné kultury upevňuje zdraví a směřuje k efektivnímu využívání volného času
- oblast praktických dovedností vede k osvojení manuálních dovedností potřebných k výkonu jednoduchých činností v profesním a běžném životě

Vzdělávání v praktické škole jednoleté se uskutečňuje v denní formě vzdělávání. Ve výjimečných případech může ředitel školy délku vzdělávání prodloužit nejvýše o dva školní roky (§16 odst. 6 zákona č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

Vzdělávání se ukončuje závěrečnou zkouškou, dokladem o dosažení stupně vzdělání je vysvědčení o závěrečné zkoušce.

Závěrečná zkouška v oborech vzdělání, v nichž se dosahuje stupně středního vzdělání, se skládá:

- z ústní teoretické zkoušky z odborných předmětů
- z praktické zkoušky z odborných předmětů.

Obsah a organizace závěrečné zkoušky se řídí platnými předpisy. Úspěšným ukončením vzdělávacího programu žák získá střední vzdělání (§ 58 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů.)

Pracovní uplatnění mohou absolventi získat na chráněných pracovištích. Jejich práce je organizována tak, aby odpovídala jejich možnostem a schopnostem. Ekonomicky je to nevýhodné, ale klientům pomáhá najít smysl a náplň života. Dále se mohou absolventi uplatnit při pomocných pracích jako je úklid a péče o zahradu v zařízeních sociální péče, ve školství, nebo zdravotnických zařízeních.

4 Celoživotní vzdělávání osob s mentálním postižením

Lidé s mentálním postižením mají právo, tak jako ostatní, na celoživotní vzdělávání. Tyto osoby mohou plnit základní a navazující vzdělávání do dvaceti šesti let. Celoživotní vzdělávání je tedy určeno osobám s mentálním postižením starším dvaceti šesti let nebo pro ty, kteří mají ukončené základní a navazující vzdělání. Pro zdařilou integraci všech osob ve společnosti, tedy i osob s mentální retardací, je důležité nastavení rovné možnosti v oblasti celoživotního vzdělávání. Důležité je nastavit princip celoživotního vzdělávání podle potřeb a zájmů osob, pro které je toto celoživotní vzdělávání určeno. V České republice zatím není ucelený koncept celoživotního vzdělávání, ale existuje několik možností, kterých mohou osoby s mentální retardací využít (Švarcová, 2006).

4.1 Večerní školy

Večerní školy jsou jednou z možností celoživotního vzdělávání. Tento typ škol je určen pro absolventy praktických škol. Obvykle je organizují nestátní neziskové organizace. Výuka probíhá v prostředí vhodném pro klasickou výuku. I když název školy je večerní, výuka probíhá obvykle v dopoledních někdy i odpoledních hodinách. Struktura výuky je předem dána a pomáhá studentům díky stereotypu lépe se orientovat v dané problematice a podporuje jejich rozvoj (<http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/vzdelavani-deti-s-mentalnim-postizenim.shtml>).

Podle potřeb a zájmů žáků a zároveň z jejich schopností a možností vychází obsah vzdělávání. Rozvoj komunikace, schopnosti vyjádřit své přání, názory, pocity,

rozvíjet schopnost komunikovat s okolím, je jednou z výukových oblastí. Další vzdělávací oblastí je opakování znalostí, dovedností, které získali na základní a praktické škole. Jde především o trénování čtení, psaní, počtů, ale v neposlední řadě i nácvik sebeobsluhy, vykonávání drobných domácích prací (Švarcová, 2006). Neméně důležitou oblastí vzdělávání ve večerních školách je orientovat se ve svém blízkém okolí, ve světě. Do této oblasti je zařazen okruh o přírodě, o svém bydlišti, nakupování, seznamování s významnými dny, oslavy narozenin, svátků a další. Není zde opomíjena oblast hudebních, výtvarných, tělesných činností ani práce s počítačem. Na některých večerních školách se vyučují též základy cizích jazyků (Švarcová, 2006).

Vyučujícími na večerních školách jsou zpravidla kvalifikovaní pedagogové, např. speciální pedagogové. Tyto školy jsou pro žáky možností osobního rozvoje a zároveň jim pomáhají zařadit se do společnosti. Žáci s mentální retardací zde nachází možnost setkávat se se svými vrstevníky, být ve skupině lidí, aktivně trávit volný čas. Mají tak možnost dostatečného sociálního kontaktu. Pokud žáci nebudou rozvíjet své schopnosti a dovednosti, může u nich dojít k segregaci ze společnosti nebo ztráty maximální možné samostatnosti a právě tomuto jevu fungování večerních škol předchází.

4.2 Kurzy k doplnění vzdělání

Kurzy k doplnění vzdělání jsou další možnou formou celoživotního vzdělávání. Pořádají je základní školy praktické, základní školy speciální, popřípadě praktické školy. Jsou určeny pro absolventy těchto škol, ale také pro jedince s mentálním postižením, kteří neměli možnost v předchozím systému získat vzdělání (Švarcová, 2006).

Hlavním cílem těchto kurzů je rozvíjet dosavadní znalosti a zkušenosti a získání dalších nových poznatků. Napomáhají účastníkům kurzů orientovat se ve společenském dění, podporují je v rozhodování a řešení životních situací. Vedou je k samostatnosti v rámci sebeobsluhy i komunikace (Švarcová, 2006).

4.3 Aktivizační centra

Tato aktivizační centra jsou určena především pro ty jedince s mentální retardací, kteří kvůli svému postižení nejsou schopni účastnit se jakékoliv formy celoživotního vzdělávání. Jsou to žáci, kteří absolvovali základní školu speciální a

ne našli žádnou možnost dalšího vzdělávání, ani se neuplatnili na trhu práce (<http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/vzdelavani-deti-s-mentalnim-postizenim.shtml>).

V těchto centrech se rozvíjí nejenom čtení, počítání, psaní, ale především sociální dovednosti, pohybové či kulturní aktivity. Klienti se zde učí také praktickým dovednostem jako je vaření, péče o domácnost, úklid a v neposlední řadě se zde seznamují s prací s počítačem. Výuku vede zpravidla speciální pedagog za podpory odborníků v daných aktivitách. Činnosti probíhají zpravidla na základních školách speciálních nebo základních školách praktických (Švarcová, 2006).

4.4 Aktivizační činnosti

Využívání volnočasových aktivit pro jedince s mentální retardací je velmi důležité, ale složité. V rámci sociálních zařízení mohou vykonávat aktivizační činnosti nebo se zapojit do různých zájmových kroužků. Tyto formy činností napomáhají k socializaci a integraci jedinců s postižením do společnosti. Tyto aktivizační činnosti napomáhají k rozvoji schopností, dovedností jedince, k rozvoji jejich komunikačních schopností, praktických dovedností a maximální míry samostatnosti. Mají možnost zde nalézt kamarády, přátele, setkávat se s vrstevníky. Jde o jednu z forem prevence před sociálním vyloučením (<http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/vzdelavani-deti-s-mentalnim-postizenim.shtml>).

Shrnutí

Vzdělávání žáků se speciálními potřebami je velice náročné. Je třeba individuálního přístupu s ohledem na postižení dětí. Pedagog musí být citlivý, empatický, se speciálně - pedagogickým vzděláním. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá za spolupráce rodičů, vzdělávacího a poradenského systému, který je zakotven legislativně. Střední vzdělávání navazuje na vzdělávací programy základního vzdělávání, po ukončení povinné devítileté školní docházky. Žáci se mohou vzdělávat integrovaně ve středních školách, středních odborných školách a na gymnáziích běžného typu, pokud splní podmínky integrace nebo ve středních školách určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Dále se mohou

vzdělávat v odborných učilištích nebo na praktických školách. Další možností je vzdělávání v rámci celoživotního vzdělávání. Při vzdělávání je prioritou maximální všeobecný rozvoj osobnosti dítěte, s přihlédnutím k jeho možnostem a schopnostem.

II ČÁST PRAKTICKÁ

5 Návrh pracovních listů

Hlavním cílem této mé bakalářské práce bylo vytvoření vlastních pracovních listů v rámci předmětu Práce v domácnosti. Tyto pracovní listy budou využívány při výuce žáků Praktické školy jednoleté v Čáslavi. Na této škole pracuji jako učitelka Základní školy speciální a v Praktické škole jednoleté jsem vyučujícím odborných předmětů. K vytvoření pracovních listů mě vedl velký nedostatek učebního materiálu pro tuto třídu, pro tento typ vzdělávání, především pro předmět Práce v domácnosti. Z mého hlediska tento předmět patří mezi velmi důležité pro budoucí život lidí s mentálním postižením a jejich uplatnění v pracovním procesu. Právě v tomto předmětu získávají tolik potřebné znalosti, dovednosti běžného života. Seznamují se s chodem domácnosti, stravovacím režimem, nákupy a skladováním potravin, úpravou stolu, přípravou pokrmů, úklidem a údržbou domácnosti. Naučí se drobné údržbářské práce, obsluhovat jednoduché spotřebiče a nástroje používané v kuchyni.

Při zpracování pracovních listů jsem vycházela ze ŠVP příslušné školy (www.specialniskola.org) a použila tyto metody a techniky vycházející z individuálních vzdělávacích potřeb dětí.

- Metodu přímého pozorování
- Nestandardizovaný rozhovor
- Moji přímou práci se žáky v průběhu vyučování
- Analýzu prací žáků
- Studium příslušné literatury

6 Co jsou pracovní listy

Jde o materiál, který podporuje logické myšlení žáků, podporuje samostatnost, tvořivost. Napomáhá k upevňování a procvičování učiva, jak nově probírané látky, tak již látky probrané. Je nedílnou součástí vyučovací hodiny, vyučovacího bloku. Pracovat s těmito listy je možné nejen ve škole, ale mohou je využívat i v domácím prostředí k plnění drobných úkolů běžného života. Tyto pracovní listy neklasifikuji. Podle cíle, na který se pracovní listy zaměřují, je můžeme rozdělit do několika skupin:

- Pracovní listy pro zapisování, vyhledávání informací z knih, časopisů, internetu
  - zde je odkaz na určitou literaturu (část textu, konkrétní stránku, na které informace naleznou)
  - obsahují popis obrázků, různých schémat, tabulky, texty ve kterých určitá slova chybí
- Pracovní listy pro opakování
  - jde o listy vhodné k opakování již probraného učiva
  - vedou k snadnějšímu vybavení si učiva, na které následně učitel naváže
  - mohou obsahovat úkoly na třídění, přiřazování, úlohy s již volenou odpovědí nebo vyvozování jednoduchých pravidel
- Pracovní listy vhodné pro procvičování
  - jde o pracovní listy, které obsahují úkoly procvičující, nebo upevňující právě probíranou látku – popisy obrázků, schémat, křížovky, směrovky
- Pracovní listy pro shrnutí a poukázání na různé souvislosti
  - jsou to pracovní listy, které na sebe logicky navazují a pomáhají snadnějšímu pochopení souvislostí
  - jde o úkoly, které získané vědomosti aplikují do života
  - v těchto pracovních listech lze zařadit mezipředmětové vztahy
- Pracovní listy vhodné ke zjišťování vědomostí
  - jsou to listy všech typů různých úloh, nejčastější jsou úkoly s tvořenou a volenou odpovědí, úkoly na třídění a přiřazování
  - zařazování různých křížovek, doplňovaček, přesmyček není vhodné, protože žáci je mohou plnit až po splnění všech předchozích (Frízová, 2007 In Vančurová, 2009)

Pracovní listy jsou pro vzdělávání žáků s mentálním postižením nezbytně důležité. Pracovní listy jsou řazeny mezi didaktické pomůcky, na jejichž důležitost upozorňuje Kalhous, Obst a kol. Vždyť v průběhu edukace člověk získává 80% informací zrakem, 12% informací sluchem a jen 8% informací ostatními smysly. Toto ovšem v tradiční výuce není respektováno, při níž je zrakem přijímáno 12% informací a sluchem 80% informací (Kalhous, Obst a kol., 2002).

7 Praktická škola jednoletá v Čáslavi - charakteristika školy

Na této škole se vzdělávají žáci se středně těžkým a těžkým stupněm postižení, souběžným postižením více vadami a autismem. Rámcový vzdělávací program na této škole byl vytvořen pro obor vzdělávání praktická škola jednoletá 78-62-C/01.

Rodiče žáků Základní školy speciální v Čáslavi se stále více a více dotazovali, kde mohou jejich děti pokračovat ve studiu, získávat nové poznatky a hlavně prohlubovat a upevňovat již získané vědomosti a dovednosti. Nejen zájem těchto rodičů, ale i zájem rodičů žáků jiných speciálních škol v okolí tohoto města, byl hlavním důvodem zřízení praktické školy jednoleté při Základní škole speciální v Čáslavi. Škola byla otevřena k 1. 9. 2012. Byla otevřena jedna třída s kapacitou osm žáků. Školní docházka se uskutečňuje v denní formě vzdělávání jeden rok, ve výjimečných případech může ředitel školy délku vzdělávání prodloužit nejvýše na tři roky.

Základní škola speciální a praktická škola je školskou právnickou osobou a jejím zřizovatelem je Diakonie Českobratrské církve evangelické. Škola má sídlo v centru města, v historické budově bývalého učitelského ústavu. Celá tato budova prošla velkou celkovou rekonstrukcí a je zcela bezbariérová. Tato škola je sice církevní, ale je přístupná všem žákům bez ohledu na jejich církevní či jinou příslušnost.

Učitelství sbor má pro praktickou školu dva pedagogické pracovníky. Učitelé všeobecných předmětů a učitele praktického vyučování.

Praktická škola má k dispozici jednu kmenovou třídu vybavenou stavitelným školním nábytkem, odpočinkovým a relaxačním koutem, který je vybaven polohovacími pomůckami. K dispozici jsou speciální židle a vozíky pro imobilní žáky. Třída je vybavena dvěma počítači a interaktivní tabulí. Žáci praktické školy využívají k výuce cvičnou kuchyň, tělocvičnu, relaxační místnost se senzorickými prvky „snoezelen“, cvičnou dílnu pro práci se dřevem, keramickou dílnu, místnost pro muzikoterapii. Stavování je zajištěno v budově školy, kde žáci dostanou nejen oběd, ale i dvě svačiny v průběhu dne. V budově této školy je také možnost ubytování žáků, kteří jsou ze vzdálenějších částí regionu nebo pro svůj handicap nemohou každodenně dojíždět. Ubytování je ve dvoulůžkových a jednolůžkových pokojích střediska

Diakonie. Škola také vlastní dva mikrobusey, kterými jezdí v rámci vzdělávání na exkurze, plavání, hipoterapii, výlety a rekondiční pobyty. V rámci vzdělávání se škola také účastní různých kulturních, společenských a sportovních aktivit, ať již konanými městem, veřejností nebo organizacemi např. Domovem dětí a mládeže, ostatními školami, Střediskem Diakonie ČCE v Čáslavi. Mikrobusey též zajišťují pravidelné svozy a rozvozy žáků do školy. Velkou výhodou praktické školy jednoleté je propojení školy se střediskem diakonie, kde mohou žáci po skončení studia nalézt uplatnění v chráněné dílně, či při pracovních aktivitách na statku nebo pracovat v čajovně střediska. Žáci mohou též využívat rehabilitací v rámci střediska, kde pracuje odborný fyzioterapeut.

8 Profil absolventa

8.1 Podmínky pro přijetí žáků

Praktická škola je určena žákům s mentálním postižením, autismem a vícečetným postižením, kteří ukončili:

- povinnou školní docházku v základní škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením
- povinnou školní docházku v základní škole speciální
- povinnou školní docházku, ale nezískali základní vzdělání, ani základy vzdělání
- základní vzdělání na základní škole a z vážných zdravotních důvodů, které jsou v kombinaci s mentálním postižením, se nemohou vzdělávat na jiném typu školy

8.2 Uplatnění absolventa

Absolvent praktické školy jednoleté se zaměřením na rukodělné činnosti v chráněných dílnách se uplatní nejčastěji právě v různých typech chráněných dílen či sociálně terapeutických dílnách. Absolvent by měl být na základě svých možností schopen vykonávat jednoduché činnosti zaměřené na práci s keramikou, papírem, textilem, dřevem případně jednoduché činnosti spojené s prací na zahradě či základní práce v domácnosti.

8.3 Způsob ukončení vzdělávání a potvrzení dosaženého vzdělání

Studium je ukončeno složením Závěrečné zkoušky, na kterou jsou žáci v průběhu celého studia připravováni. Po splnění této zkoušky dostávají **Vysvědčení o závěrečné zkoušce**, které jim pomůže lépe se uplatnit v budoucím životě.

9 Charakteristika ŠVP

9.1 Zaměření školy

Školní vzdělávací program této školy navazuje na Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání na základní škole speciální a je určen pro žáky s mentálním postižením a kombinovaným postižením, vychází z obecných cílů a klíčových kompetencí rámcového vzdělávacího plánu pro obor praktická škola jednoletá.

V rámci možností každého žáka je kladen důraz na vytvoření těchto priorit:

- Účelná komunikace
- Spolupráce a respekt
- Rozvoj a upevňování myšlení, sociálních dovedností i schopností, pracovních a hygienických návyků
- Motivace k učení a práci
- Rozšiřování a prohlubování poznatků získaných v základním vzdělání
- Vedení k samostatnosti a budoucí integraci do společnosti
- Příprava k vykonávání pracovních činností dle jejich schopností
- Pochopení základních práv a povinností
- Péče o zdraví a bezpečnost

9.2 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Do praktické školy jednoleté jsou vřazováni žáci s mentálním postižením, s poruchou mobility, s narušenou komunikační schopností, s kombinovanými vadami či s poruchou autistického spektra.

Vzdělávání žáků s mentálním postižením

Škola speciální zajišťuje výchovu a vzdělávání žáků se středně těžkým, těžkým a hlubokým mentálním postižením.

Dále zajišťuje:

- Kvalifikovanou speciální pedagogickou péči (individuální přístup, respektování pomalého pracovního tempa)
- Speciální metody práce (globální čtení, hůlková písanka....)
- Vypracování individuálních vzdělávacích plánů
- Zdravotní a rehabilitační tělesnou výchovu
- V případě nutnosti pedagogického nebo osobního asistenta
- Školy v přírodě, vzdělávací pobyty
- Speciální kompenzační a reedukační pomůcky
- Výuku pro žáky s poruchou autistického spektra

Vzdělávání žáků s poruchou mobility

Škola zajišťuje bezbariérový přístup do třídy, na toaletu, do jídelny, do místností na terapie.

Ve výchovně – vzdělávacím procesu dítěte s poruchou hybnosti především respektuje změny v jeho pohybové aktivitě. Zvláštní pozornost věnuje pohybovému režimu, to znamená, že omezuje činnosti, které by mohly zhoršit zdravotní stav a zavádí takové činnosti, které vedou ke zlepšení hybnosti. Velmi důležité je tedy vycházet z postižení a potřeb dítěte, a tak zajistit žákům maximální pohodlí ve třídě.

Dále zajišťuje:

- Nižší počet žáků ve třídě s důsledným individuálním přístupem – osobní asistenci, vypracování individuálního vzdělávacího plánu
- Rehabilitační cvičení – uvolňování spastických částí těla (masírování, protahování, polohování)
- Vybavení třídy speciálně upravenými lavicemi a židlemi
- Podle možností a souhlasu rodičů zajišťuje školu v přírodě, rekondiční pobyty
- Snaží se o nácvik pohybových a dorozumívacích dovedností (alternativní komunikace)
- Práci a vzdělávání dětí na PC - speciální pomůcky k obsluze PC.
- Bazální stimulaci

Vzdělávání žáků s narušenou komunikační schopností

U našich žáků se často setkáváme s opožděným, narušeným či omezeným vývojem řeči, malou slovní zásobou, agramatickou stavbou vět, často se objevují poruchy formální stránky řeči. Právě proto je v tomto vzdělávacím programu pro nás prioritou předmět řečová výchova, kde se především zaměřujeme na rozvíjení slovní zásoby formou didaktických her a říkadel, také se snažíme zařazovat do této výuky prvky dramatizace.

Spektrum poruch řeči, které se u našich žáků vyskytuje, je velmi široké. Setkáváme se s dyslálií, narušenou plynulostí řeči, symptomatickými poruchami řeči, dysfázií a palatolálií.

Škola zajišťuje:

- Logopedickou péčí, která je vedena našimi speciálními pedagogy, na základě doporučení klinického logopeda. Speciální pedagogové upevňují a procvičují různá artikulační cvičení, dechová a hlasová cvičení, cvičení na rozvoj fonemického sluchu, rozvíjení zrakového a sluchového vnímání, práci s obrázkovým materiálem, nápravu konkrétních hlásek. Snažíme se o vytvoření společensky přijatelné expresivní složky řeči, klademe důraz na porozumění, případně alternativní způsoby komunikace
- Rozvíjení slovní zásoby a osvojení si komunikačních forem denního společenského styku
- V některých případech spolupracujeme se speciálně pedagogickým centrem (SPC) přímo určeným pro klienty s poruchou komunikačních dovedností

Vzdělávání žáků s kombinací postižení

Jedná se o žáky postižené dvěma či více vadami, kauzálně na sobě nezávislými. U těchto žáků je využíváno souběhu metod, postupů a principů jako pro děti s jednotlivými typy postižení. To znamená, že metody pro žáky s tělesným, smyslovým, mentálním postižením, se využívají souběžně.

Celkově dodržujeme speciálně pedagogická opatření, která vyplývají z typu vady. Zajišťujeme nižší počet žáků ve třídě s důsledným individuálním přístupem – tam, kde je potřeba, zajišťujeme osobní asistenci. Po dohodě s rodiči a školním

psychologem, popřípadě se speciálním pedagogickým centrem (SPC), vypracováváme individuální vzdělávací plány. Uplatňujeme speciálně pedagogické metody práce a alternativní hodnocení dle klasifikačního řádu. Využíváme speciálně pedagogické reedukační a kompenzační pomůcky vzhledem k typu postižení.

Individuální vzdělávací plán je uplatňován v jednotlivých předmětech, jejichž součástí jsou vyučovací jednotky a postupy zaměřené na reedukační a rehabilitační péči dle individuálních zvláštností a potřeb žáka.

Výchova a vzdělávání žáků z nižšího sociokulturního prostředí

Řada žáků naší školy pochází z nižšího sociokulturního, často nepodnětného, prostředí. Pro rodiče a žáky školy zajišťujeme:

- Možnost internátního pobytu – pokud rodiče pobírají sociální dávky.
- Poradenské služby ze strany sociální pracovnice týkající se sociálních dávek, průkazek ZTP, zbavení svéprávnosti, atd.
- Pomoc při výběru kompenzační pomůcky pro vlastní potřebu domů
- Konzultace s rodinou o zdravotním stavu žáka
- Zájmové kroužky jako prevence sociopatologických jevů (plnohodnotné využívání volného času, budování zdravých sociálních návyků, rozšiřování zájmů)

Výchova a vzdělávání žáků s poruchou autistického spektra

Naši školu navštěvují i žáci s poruchami autistického spektra. Tito žáci jsou vzdělávání ve speciálních třídách, které jsou vybaveny podle principů práce s autistickými žáky.

Škola zajišťuje:

- Práci podle individuálního plánu
- Strukturalizaci prostoru, času.
- Speciálně pedagogické přístupy: návaznost, přiměřenost tempa, dostatek instrukcí a vizualizace
- Využití prvků TEACCH programu

- Vizualizace úkolu

9.3 Začlenění průřezových témat

Ze všech průřezových témat jsme si vybrali a zařadili do našeho vzdělávacího plánu tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Člověk a životní prostředí

Průřezová témata jsou realizována formou integrace do povinných předmětů.

9.4 Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků

Tento návod se týká hodnocení výchovně vzdělávacích výsledků ve všech vyučovacích předmětech, v chování, klasifikaci celkového prospěchu žáka, ukládání výchovných opatření a ukončení vzdělání v Praktické škole jednoleté.

9.5 Hodnocení žáka

Hodnocení žáků se řídí zákonem č.561/2004Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

9.5.1 Pojetí a předmět hodnocení

Hodnocení žáka je přirozenou součástí výchovně vzdělávacího procesu a jeho řízení. Ve výchovně vzdělávacím procesu se uskutečňuje hodnocení průběžné a celkové. Průběžné hodnocení se uplatňuje při hodnocení dílčích výsledků a projevů žáka. Hodnocení celkového prospěchu se provádí na konci každého pololetí.

Předmětem hodnocení jsou výsledky, kterých žák dosáhl ve vyučovacích předmětech, v souladu s požadavky učebních osnov, v souladu s požadavky individuálních vzdělávacích plánů, se schopností používat osvojené vědomosti, dovednosti a návyky v konkrétních situacích a s chováním žáka podle požadavků vnitřního řádu školy, pravidel školního řádu a soužití ve škole i ve veřejnosti.

Chování neovlivňuje hodnocení výsledků ve vyučovacích předmětech.

9.5.2 Zásady hodnocení

- Při průběžném i celkovém hodnocení pedagogický pracovník (dále jen "učitel") uplatňuje přiměřenou náročnost a pedagogický takt vůči žákovi.
- Při hodnocení přihlíží učitel k druhu a stupni mentálního postižení, k věkovým a individuálním zvláštnostem žáků, k jejich celkovému zdravotnímu stavu a vynaloženému úsilí.
- Pro potřeby hodnocení se předměty dělí do tří skupin: předměty s převahou teoretického zaměření, předmět Pracovní vyučování s převahou praktických činností a předměty s převahou výchovného a estetického zaměření.
- Kritéria hodnocení jsou formulována především pro celkové hodnocení. Učitel však nepřeceňuje žádné z uvedených kritérií, posuzuje žákovy výkony komplexně (uplatňování klíčových kompetencí), v souladu se specifikou předmětu a s přihlédnutím k jeho postižení. Klasifikace by měla být především prostředkem motivačním a výchovným.

9.5.3 Stupně hodnocení

Žáci jsou na vysvědčení hodnoceni slovním hodnocením, v průběhu školního roku učitel hodnotí stručným slovním hodnocením.

9.5.4 Celkový prospěch žáka

Celkový prospěch vyjadřuje výsledky hodnocení povinných předmětů a chování.

Žák základní školy speciální je hodnocen těmito stupni:

- prospěl
- neprospěl

10 Učební plán

Tab. č. 2: UČEBNÍ PLÁN

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obor	Vyučovací předmět	Ročník	Z toho DPČ *
			1.	
JAZYKOVÁ KOMUNIKACE	Jazyková komunikace	Psaní	2	-
		Čtení	1+1	1
MATEMATIKA	Matematika	Matematika	2	-
INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE	Informační a komunikační technologie	Práce s počítačem	1	-
ČLOVĚK A SPOLEČNOST	Společenskovědní základy	Společenskovědní základy	1+1	1
UMĚNÍ A KULTURA	Výtvarná výchova	Výtvarná výchova	1	-
	Hudebně pohybová výchova Dramatická výchova	Hudební a dramatická výchova	1+1	1
ČLOVĚK A ZDRAVÍ	Tělesná výchova	Tělesná výchova	2+2	2
	Výchova ke zdraví	Výchova ke zdraví	1	-
ODBORNÉ ČINNOSTI	Rodinná výchova	Rodinná výchova	3	-
	Práce v domácnosti	Práce v domácnosti	3	-

	Rukodělné činnosti	Rukodělní činnosti	6	-
Celková povinná časová dotace			30	-
Z toho disponibilní časová dotace (DČD)			6	6

* DČD – disponibilní časová dotace

10.1 Poznámky k učebnímu plánu

Učební plán ŠVP byl vytvořen v souladu se závaznými pravidly danými RVP (Rámcově vzdělávacím programem) pro obor vzdělání praktická škola jednoletá. Celková časová dotace je 30 hodin, přičemž nebyla překročena maximální hodinová dotace povolená pro jednotlivé ročníky.

Ze vzdělávací oblasti Jazyková komunikace byly vytvořeny předměty **Čtení, Psaní a Komunikační dovednosti**.

Obsah vzdělávací oblasti Matematika je realizován v předmětu **Matematika**.

Obsah vzdělávací oblasti Informační a komunikační technologie je vyučován v předmětu **Práce s počítačem**.

Z oblasti Člověk a společnost vznikl vyučovací předmět **Společenskovední základy**.

Ze vzdělávací oblasti Umění a kultura vznikly dva předměty **Výtvarná výchova a Hudební a dramatická výchova**.

Ze vzdělávací oblasti Člověk a zdraví jsou vytvořeny dva předměty **Tělesná výchova a Výchova ke zdraví**.

Ze vzdělávací oblasti Odborné činnosti vznikly tři předměty a to **Rodinná výchova, Práce v domácnosti a Rukodělné činnosti**.

Disponibilní časová dotace smysluplně rozšiřuje časovou dotaci povinných předmětů, které zajišťují získání základních dovedností potřebných pro smysluplný a hodnotný život.

6 disponibilních hodin je využito v předmětech:

- Čtení – 1 hodina
- Komunikační dovednosti – 1 hodina
- Společenskovední základy – 1 hodina
- Hudební a dramatická výchova – 1 hodina
- Tělesná výchova -2 hodiny

11 Učební osnovy předmětu „Práce v domácnosti“

11.1 Charakteristika vyučovacího předmětu

Vyučovací předmět Práce v domácnosti byl vytvořen ze vzdělávací oblasti **Odborné činnosti**, ze vzdělávacího oboru **Práce v domácnosti**.

Předmět zahrnuje nejrůznější pracovní činnosti, které vedou žáka k získání souboru vědomostí, základních pracovních dovedností a návyků či k rozvoji motorických schopností, které je možno využít k jednoduchým činnostem v domácnosti.

Seznamují se s různými druhy materiálů, vhodnými pomůckami, náradím, dodržováním zásad bezpečnosti a hygieny při práci.

Obsah vzdělávací oblasti je rozdělen na tematické okruhy:

- Provoz a údržba domácnosti
- Příprava pokrmů

Během studia je předmět organizován v rámci povinné časové dotace:

- 1. ročník - 3 hodiny týdně

V předmětu Práce v domácnosti nebyly využity žádné hodiny z disponibilní časové dotace.

Začlenění průřezového tématu (PT):

- **Environmentální výchova (EV):** V praxi se pak sami snažíme zlepšit některé problémy životního prostředí v našich podmínkách, například formou třídění odpadu, šetření surovin.

Mezipředmětové vztahy a přesahy k dalším předmětům:

- Rodinná výchova - RV
- Rukodělné činnosti - RČ

Vyučovací hodina Práce v domácnosti probíhá nejen v kmenových učebnách, ale často je využíváno i školní dílny, cvičné kuchyně či ostatních prostor školy. Hodiny mohou být upravovány na různé časové jednotky podle individuálních potřeb a možností žáků. Důraz je kladen na propojení získaných vědomostí a dovedností s praktickým životem žáků.

Hodnocení probíhá, stejně jako v ostatních předmětech, slovní formou. Žák je hodnocen podle toho, jaké dovednosti získal v daném ročníku, s ohledem na výsledky vzdělávání, hodnocena je nejen aktivita, ale i snaha v hodinách.

11.2 Cílové zaměření předmětu

- Zvládnutí základní sebeobsluhy.
- Rozvoj motoriky a manuální zručnosti.
- Utváření pracovních dovedností a návyků, pozitivního a odpovědného přístupu k práci.
- Drobné úklidové práce v domácnosti.
- Praktické užívání a zacházení s předměty denní potřeby, zvolenými nástroji, pomůckami a drobným nářadím.
- Práce podle jednoduchého návodu či postupu.
- Uplatňování hygienických a bezpečnostních pravidel při práci.
- Základní principy stolování a přípravy jednoduchých pokrmů v rámci zdravé výživy.
- Základní péče o pokojové rostliny.

11.3 Vzdělávací obsah předmětu Práce v domácnosti

Vzdělávací obsah předmětu - výsledky vzdělávání vycházejí z výsledků vzdělávání v RVP.

Tab. č. 3: Práce v domácnosti

Výsledky vzdělávání <i>Žák by měl:</i>	Učivo	Tematické okruhy
1. Zvládnout jednoduché pracovní činnosti, pracovní postupy v rámci domácnosti.	1. Zařizování bytu či domu. 2. Drobné domácí údržbářské práce.	❖ PROVOZ A ÚDRŽBA DOMÁCNOSTI
2. Vybrat vhodné nástroje, přístroje a nářadí podle činnosti, kterou chce vykonávat a bezpečně s nimi zacházet.	1. Pracovní pomůcky a prostředky. 2. Obsluha jednoduchých technických prostředků používaných v domácnostech. 3. Bezpečná obsluha.	
3. Dle svých možností zvládnout drobné úklidové práce.	1. Domácí práce v průběhu dne. 2. Organizace práce. 3. Třídění odpadu.	
4. Bezpečně zacházet se základními čisticími prostředky.	1. Úklidové a čisticí prostředky a jejich použití. 2. Bezpečnost při jejich používání.	

5. Používat běžné domácí přístroje a provádět jejich údržbu.	1. Drobné domácí spotřebiče a jejich používání – rychlovarná konvice, trouba, sporák, mixér, fén, vysavač aj. 2. Lehká údržba těchto spotřebičů.	
6. Zvládnout základní údržbu oděvů a prádla.	1. Údržba oděvů a textilií- třídění prádla, praní, žehlení, drobné opravy prádla.	
7. Pečovat o pokojové rostliny a využívat květiny k výzdobě domácnosti.	1. Jednoduché aranžování rostlin. 2. Péče o pokojové rostliny- hnojení rostlin, zalévání, přesazování.	
8. Orientovat se v základním vybavení kuchyně.	1. Základní vybavení kuchyně. 2. Kuchyňské spotřebiče.	❖ PŘÍPRAVA POKRMŮ
9. Bezpečně obsluhovat jednoduché spotřebiče.	1. Práce s kuchyňskými spotřebiči. 2. Jednoduchá příprava pokrmů.	
10. Připravit jednoduché pohoštění či jednoduchý pokrm podle zásad zdravé výživy.	1. Příprava jednoduchých pokrmů, slavnostního pohoštění. 2. Denní stravovací režim. 3. Zásady zdravé výživy. 4. Výběr, nákup a skladování potravin.	
11. Nachystat, vyzdobit a prostít stůl ke stolování; dodržovat	1. Úprava stolu při různých příležitostech. 2. Ozdobné prvky.	

zásady slušného chování při stolování.		
12. Dodržovat základní hygienické a bezpečnostní předpisy při práci.	1. Zásady hygieny a bezpečnosti práce při práci s potravinami.	
13. Poskytnout první pomoc při drobném poranění a zavolat pomoc při vážnějším poranění.	1. První pomoc při drobném poranění. 2. Důležitá telefonní čísla.	

Pracovní listy k učivu jsou součástí přílohy této práce. Byly vytvářeny na základě potřeb při vlastní výuce. Ke splnění jednotlivých cílů jsem si vytvořila vždy dva pracovní listy. První, označený písmenem **A**, je využíván při vysvětlování, výuce nového úkolu nebo k jeho opakování. Žáci ho mají před sebou v tištěné podobě a současně je prezentován na interaktivní tabuli. Druhý pracovní list, označený písmenem **B**, využívám k ověření pochopení již probrané látky. Tyto listy velmi zkvalitnily výuku, neboť žáci si pomocí obrázků lépe zapamatují probíranou látku, lépe si zafixují pracovní postupy jednotlivých činností. Jsou zakládány do desek a žáci si tvoří své vlastní portfolio.

Tyto mnou vytvořené pracovní listy mají velký ohlas i u rodičů žáků, kteří je s oblibou využívají při zapojování svých dětí do praktických prací ve svých domácnostech. Žáci tak mají možnost i v domácím prostředí pomocí obrázků samostatně vykonat určitý druh práce. Mají tak větší šanci zapojit se do běžného života.

Pracovní listy jsou vytvořeny pro určitou cílovou skupinu žáků, jejichž kazuistiky jsou součástí mé práce. Na základě ochrany osobních údajů a zachování

anonymity jsou jména respondentů smyšlená a neodpovídají jménům skutečné cílové skupiny.

12 Kazuistiky

12.1 Kazuistika č. 1

Žák Luboš. Věk 18 let

Diagnóza: žák s mentálním postižením v pásmu lehké až středně těžké mentální retardace, poruchy chování.

Osobní anamnéza: Narozen z druhé gravidity, celé těhotenství proběhlo bez komplikací. Na pravidelné kontroly matka chodila sporadicky. Opožděný celkový vývoj, trpí úzkostnými stavy a poruchami nálad. Má občas epileptické záchvaty, které nevyžadují následnou hospitalizaci nebo domácí léčbu. V oblasti emocionální se projevuje velmi impulzivně, někdy až agresivně. Změny v chování jsou vždy patrné, když je otec doma opilý. Luboš se pak obává, že bude umístěn do ústavního zařízení a nebude žít v rodině. Ve školním roce se pokusil o útěk k matce, která ho přivedla zpět do školy. Chlapec se trápí finanční situací rodiny, kdy on nemá jako jeho vrstevníci doma počítač, nevlastní mobilní telefon.

Rodinná anamnéza: Matka, narozena 1975, má základní vzdělání a pracovala v dělnických profesích. V současné době pracuje jako pomocná síla při úklidu města. Otec, narozen 1973, vyučen v oboru prodavač. V současné době bez pracovního poměru. Luboš má dva sourozence. Starší sestru Šárku, narozenou 1992, je absolventkou Střední zdravotnické školy v Kolíně a v současné době studuje na Vysoké škole zdravotnické v Pardubicích. Mladší bratr, Lukáš, narozen 2001, byl z rodiny odebrán a umístěn do Dětského domova ve Slaném. Do tohoto zařízení byl umístěn v šesti letech, kdy mu byla nařízena ústavní výchova v důsledku přetrvávajících poruch chování a výchovných obtíží. Jde o neúplnou rodinu, rodiče byli v roce 2007 rozvedeni. Luboš byl soudně svěřen do péče otce. Žije s ním a sestrou v rodinném domku, společně se strýcem (bratr otce Luboše) a tetou. Ekonomicky je rodina závislá na dávkách sociální podpory a náhodných pracovních příležitostech otce. Luboš je částečně zbaven svéprávnosti a má pravomocné soudní rozhodnutí, kdy byl stanoven zákaz styku s matkou. Důvodem tohoto soudního rozhodnutí bylo ohrožení tělesného a duševního

vývoje a dlouhodobé neplnění rodičovských povinností, v té době k nezletilému Lubošovi.

Školní anamnéza: Luboš dokončil základní školu speciální a nyní navštěvuje Praktickou školu jednoletou v Čáslavi. Umí číst, orientuje se v textu, umí s textem tvořivě pracovat. Čte přiměřené texty, rozumí obsahu. K postižení smyslu potřebuje pomoc a nápovědu učitele. Píše hůlkovým písmem. Má nedostatky ve vztahu k práci, v postupech dělá chyby. Důsledkem jeho úzkostných nálad je negativní chování, jeho impulzivita. Toto vede k neúspěchu ve vzdělávacím procesu. Pozornost je ovlivněna stresem a psychickým napětím, kterému je doma vystaven. Analytické myšlení a následné logické úsudky jsou pro žáka vyčerpávající a zatěžující.

Psychická anamnéza: S chronickým onemocněním epilepsie souvisí neurologická porucha, která se projevuje úzkostnou symptomatologií. Časté poruchy chování v důsledku hyperaktivity vedou k agresivnímu chování. Pokud nejsou jeho potřeby hned uspokojeny, dochází k výbuchům zlosti. Začne bouchat pěstí do lavice, do zdi, křičí na spolužáky, někdy používá i velmi vulgární výrazy. Při těchto stavech zpochybňuje a odmítá doporučení učitele. Úzkostné stavy a poruchy chování jsou řešeny ambulantně návštěvou specialistů. Ve skupině spolužáků je rád, příslušnost ke skupině je pro něho velice významná. Členství ve skupině mu pomáhá k získání pocitu vlastní autonomie a identity. V kolektivu patří mezi oblíbence. Žák netrpí závislostí na alkoholu, tabáku, na drogách ani hracích automatech. K těmto patologickým jevům zaujímá odmítavý postoj. Důvodem může být negativní ovlivnění jeho dětství těmito látkami.

12.2 Kazuistika č. 2

Žákyně Helena. Věk 17 let

Diagnóza: Downův syndrom, žák na úrovni středně těžké mentální retardace (IQ 38).

Osobní anamnéza: Je narozena z rizikové gravidity, matka byla po celou dobu těhotenství sledována. Porod proběhl spontánně, v 35. týdnu těhotenství bez větších obtíží. Ihned po porodu byl diagnostikován Downův syndrom. Matka o výskytu syndromu během těhotenství věděla, rozhodla se dítě si nechat. Ze zdravotních důvodů nemohla Helena jako malá podstoupit operaci srdce, dodnes je pravidelně sledována a kontrolována. Problémy se srdcem přetrvávají, nesmí se zatěžovat, jinak bývá cyanotická (promodrává), unavená, je jí špatně. Má oční vadu – krátkozrakost, korekce brýlemi. Zároveň Helena trpí poruchou imunity, poruchou srážlivosti krve. Rozumové schopnosti má na úrovni středně těžké mentální retardace (IQ 38).

Rodinná anamnéza: Matka, narozena 1975. Pracuje jako švadlena. Otec, narozen 1973, státní zaměstnanec. Rodiče jsou rozvedeni a každý žije jinde. Helenu od útlého dětství vychovává babička, matka matky, která ji má v pěstounské péči. Rodiče o Helenu nejeví žádný zájem, nestýká se s nimi. Má jednoho nevlastního sourozence, bratra, narozeného 2005, syn otce s druhou manželkou. Společně se nestýkají. S babičkou bydlí Helena v městském bytě.

Školní anamnéza: Do mateřské školy nechodila, v roce 2000 nastoupila do přípravného stupně ZŠ speciální v Čáslavi. Po třech letech v přípravném stupni začala v roce 2003 navštěvovat ZŠ speciální v Čáslavi. Po dokončení školní povinné docházky se dále vzdělává na Praktické škole jednoleté v Čáslavi. Vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, na doporučení lékaře a třídní učitelky, chodí Helena do školy třikrát týdně (pondělí, středa, pátek) na individuální výuku. Zbytek výuky probíhá v domácím prostředí s babičkou dle individuálního vzdělávacího plánu.

Žákyně učivo zvládá s drobnými chybami, na otázky odpovídá celkem výstižně. Při čtení slova hláskuje. Delší slova čte pomalu, někdy nerozumí obsahu, proto je nutná podpora obrázky globálního čtení. Těmito metodami však dělá veliké pokroky. Píše hůlkovým písmem. Zvládne opis slov, při diktátu napíše několik krátkých slov. Počítá v oboru do 15, je nutná částečná dopomoc. Využívá počítač. Umí číselnou řadu od 1

do 20, napíše číslice od 1 do 15. Zajímá se o nové věci. Má dobré znalosti o svém okolí. Velice ráda zpívá, umí mnoho písniček. Ráda lepí, pracuje s papírem a maluje temperami. Při výuce používá počítač se speciálním programem pro zrakově postižené. V řeči se neobjevují výrazné poruchy, obsahová stránka je narušena malou slovní zásobou, zpomalenějším tempem řeči. Pokynům Helena plně rozumí.

Helena je plně mobilní, chodí. Vzhledem ke své srdeční vadě se velice brzy unaví, a proto při delších přesunech jezdí na vozíku. Ve škole není klasifikována z tělesné výchovy. S babičkou navštěvuje speciální rehabilitaci. Ve škole se jí líbí, ráda pomáhá ostatním. V kolektivu je velmi spokojená. Do hry se zapojuje spíše pasivně, ale má radost, když se okolo ní něco děje. S vrstevníky se setkává převážně ve škole. Ráda si povídá a vypráví svoje příhody.

Psychická anamnéza: Helenka je velice fixovaná na babičku, kterou má ráda a tráví s ní veškerý volný čas. Je milá, veselá, pořádná, citlivá. Někdy je však tvrdohlavá a chce dělat věci po svém. Při výuce se snaží., spolupracuje s učitelem. V domácím prostředí je dle babičky občas líná a tvrdohlavá. Nechce se jí pracovat, a pokud babička vyžaduje splnění úkolu, začne být lítostivá. Za splněnou činnost vyžaduje pochvalu, pohlázení. Nechce se jí chodit ven, je líná se oblékat. Ráda někoho řídí a říká mu, co má dělat. Pozornost je krátkodobá, roztěkaná, nevydrží dlouho u jedné činnosti. Stydí se v přítomnosti cizích osob, trvá jí delší dobu, než se s někým seznámí a začne mu důvěřovat

12.3 Kazuistika č. 3

Žákyně Tereza. Věk 17. let.

Diagnóza: DMO, mentální retardace v pásmu lehká až středně těžká mentální retardace, kvadruparéza, metabolická porucha trávení tuků a proteinů. Epilepsie.

Osobní anamnéza: je narozena z druhé gravidity, porod proběhl bez komplikací v 38. týdnu. Opožděný celkový vývoj, má občas epileptické záchvaty, které v některých případech vyžadují následnou hospitalizaci nebo domácí léčbu. V oblasti emocionální se projevuje velmi impulzivně. Nesouhlas vyjadřuje hysterickým pláčem a šubavými pohyby celého těla. Změny v chování jsou vždy patrné, pokud ji matka zakáže nějakou

její oblíbenou činnost (poslouchání hlasité hudby, při cestě do školy kontaktování kolemjdoucích). Vyžaduje tělesný kontakt (držení za ruku, hlazení po zádech), v některých případech je až neodbytná.

Rodinná anamnéza: Tereza žije ve společné domácnosti s matkou a bratrem. Matka, narozena 1968, vyučena švadlena, v současné době nepracuje, stará se o Terezu. Otec, narozen 1965, před 10. lety zemřel při autonehodě. Bratr, narozen 1989, absolvent Střední průmyslové školy elektro v Kutné Hoře, nyní student Vysoké školy elektrotechnické.

Školní anamnéza: Do MŠ chodila velmi krátkou dobu, pro poruchy chování jí byla doporučena speciální MŠ. Ukončila základní školu speciální, nyní navštěvuje Praktickou školu jednoletou. Čte jednoduchý text s porozuměním, obsah si zapamatuje. Při některých situacích jsou jí při četbě nápomocny obrázky (čtení návodu, čtení pracovního postupu...). Je schopna psaného projevu velkými tiskacími písmeny, počítá do 100. Je schopna posoudit hodnotu peněz. Receptivní řeč dosahuje úrovně 4 let. V řeči potíže s výslovností sykavek. Mluví v jednoduchých větách dávajících smysl, nezvládá správné používání zájmen. Řeč má komunikační úlohu. Společnost vrstevníků nevyhledává. Při kontaktu nedodrhuje společenské hranice, ráda se druhých osob dotýká, proto nepatří mezi oblíbené žáky. Zákonným zástupcem dítěte je ustanovena matka, která má zájem na rozvoji osobnosti dcery a s učiteli aktivně komunikuje. Jde o žáka se speciálními potřebami.

Psychická anamnéza: Časté poruchy chování vedou k výbuchům vzteku, který má za následek sebepoškozování (kousání se do rukou). Její jednání i chování je velmi impulzivní, snaží se na sebe upoutat pozornost potřebou neustále se někoho dotýkat. Při práci, která patří k jejím oblíbeným (příprava pokrmu, práce v kuchyni) je velmi šikovná, dokáže se soustředit na delší dobu a podá uspokojivý výsledek. Toto neplatí v rodině, kdy s matkou záměrně manipuluje a matka jí vyhoví. Nestydí se v přítomnosti cizích dospělých osob, nemá problémy s navazováním kontaktu s druhými. V této oblasti musí být stále usměřňována, kontrolována, neboť k cizím lidem je důvěřivá.

12.4 Kazuistika č. 4

Žák Michal. Věk 18 let

Diagnóza: DMO, spastická kvadruparéza těžkého stupně, mentální retardace ve středně těžkém pásmu

Osobní anamnéza: Michal se narodil v termínu, při porodu vážil 3 800 g. Po narození byl resuscitován. O něco později byla diagnostikována DMO se spastickou kvadruparézou těžkého stupně. Od 6 měsíců byl rehabilitován Vojtovou metodou. Dále byla zjištěna nedomykavost srdeční chlopně, dnes ještě trpí skoliózou Th-L páteře. Mimo to trpí vývojovou dysfázií a dysartrií. V roce 1994, když byly Michalovi 2 roky, dostal první epileptický záchvat. V dnešní době se záchvaty stupňují, dostává je častěji a ve větší míře. Ve většině případů jsou zvládnuty doma nebo ve škole bez nutné hospitalizace. Michal je inkontinentní, na vozíku, plně odkázán na pomoc druhé osoby.

Rodinná anamnéza: Michal se narodil do úplné rodiny s již o čtyři roky starším bratrem. Otec, narozen 1963, soukromý podnikatel, modelář. Staví letadla, a proto jsou Michalovými nejoblíbenějšími věcmi auta, letadla či jejich obrázky. Matka, narozena 1965, vyučena prodavačka. V současné době pracuje v úklidové firmě. Bratr, narozen 1988, absolvent Střední lesnické školy ve Šluknově. Nyní státní zaměstnanec. Rodiče i jejich první syn jsou zdraví a tak nic nenasvědčovalo, že by se Michal mohl narodit s nějakým postižením. Společně žijí na vesnici v rodinném domku.

Školní anamnéza: Michal začal chodit do přípravného stupně pomocné školy v roce 1998. Absolvoval tři roky přípravného stupně základní školy speciální a deset ročníků základní školy speciální. Devátý ročník ze zdravotních důvodů opakoval (doporučení lékařů). V dnešní době se vzdělává v praktické škole jednoleté. Čte globální metodou, čtenému textu rozumí, zapamatuje si krátké části. Počítá v oboru do 20, je nutná částečná dopomoc. Využívá počítadlo. Píše tiskacími písmeny. Mezi oblíbené činnosti patří domácí práce, pomoc při jednoduchých domácích činnostech. V řeči se objevují výrazné poruchy, obsahová stránka je narušena malou slovní zásobou, proto někdy ke komunikaci využívá komunikační tabulku. Při výuce používá počítač a interaktivní tabuli. Ve třídě sedí ve speciální židli, k veškerým dalším činnostem používá invalidní vozík. Do kolektivu žáku na škole zapadá dobře, patří mezi oblíbené žáky, kterému ostatní žáci ochotně pomáhají.

Psychická anamnéza: Michal je velmi společenský, ale trpí častými změnami nálad. Pokud mu není věnována příslušná pozornost, pláče, dokáže si vyvolat epileptický záchvat. Je citově fixován na matku. Když ráno přijede do školy s maminkou, musí ho neustále ujišťovat, že si pro něho přijede. Po celý den je pak přecitlivělý, nespokojený, lítostivý. Abychom těmto situacím předcházeli, začal Michal do školy jezdit školním mikrobusem. Drobné konflikty nastávají, když se Michal nechce učit a chce poslouchat hudbu, dívat se na televizi nebo si hrát na počítači. Jinak je Míša klidný, velmi snaživý, často až příliš úzkostlivý na čistotu a pořádek. Co se týče sociálního kontaktu a zájmu o něj, Michal se projevuje hlavně v kruhu rodinném. Kromě rodičů a bratra má velice rád i svou babičku, která je často navštěvuje.

13 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo teoreticky zmapovat problém, který se týká profesní přípravy žáků s mentální retardací a podat informace o vzdělávání na praktických školách. V českém zákoně byly praktické školy oficiálně zakotveny v roce 1996. Výuku schválilo ministerstvo školství a tělovýchovy v roce 2004 s platností od 1. září 2005. Během několika následujících let se tento typ škol osvědčil jako velmi vhodný model středního vzdělávání pro žáky s mentální retardací. Dle mých zkušeností však stále patří mezi méně známou formu profesní přípravy nejen mezi rodiči žáků, ale především mezi laickou veřejností.

Ve své práci jsem se zaměřila na cílovou skupinu osob se středně těžkou mentální retardací a jejich přípravu na budoucí povolání. Byla vytvořena na základě vlastních zkušeností s touto cílovou skupinou. Díky mému působení na praktické škole jednoleté mohu říci, že vzdělávání je pro osoby s mentálním postižením důležité nejen z hlediska zvyšování kvalit jejich života, ale i z hlediska všech jejich potřeb. Snížené rozumové schopnosti mohou mylně vyvolat dojem, že vzdělávání žáků s mentálním postižením není právě smysluplné. Praxe mi však ukázala, že vhodným přístupem a výběrem vhodného didaktického materiálu dochází k znatelnému zlepšení rozumových schopností i u těchto žáků.

V teoretické části je vymezen pojem mentální retardace, klasifikace a charakteristika jednotlivých stupňů tohoto postižení, příčiny tohoto onemocnění. Podrobněji popisuji profesní přípravu žáků s mentální retardací na praktických školách a možnosti jejich dalšího celoživotního vzdělávání.

V praktické části se věnuji vzdělávání žáků v Praktické škole jednoleté v Čáslavi. Na základě své vlastní zkušenosti, za pomoci vybraných metod a technik, jsem vytvořila návrh pracovních listů k předmětu „Práce v domácnosti“. V této části jsou popsány cíle předmětu, charakteristika vyučovacího předmětu. Jsou zde uvedeny kazuistiky žáků, které předmět „Práce v domácnosti“ vyučují.

Návrh pracovních listů byl postupně ověřován nejen mnou, ale i ostatními vyučujícími v průběhu edukačního procesu. Zařazení pracovních listů do vzdělávacího procesu má velký význam, což potvrzuje fakt, že člověk zrakem získává až 80%

informací. Listy napomáhají konkretizovat učivo, což je zejména pro žáky s mentálním postižením velmi důležité. Přispívá k rozvoji samostatnosti, vlastní tvůrčí práci a zároveň upevňuje a procvičuje probíranou učební látku. To vše je důvodem, proč takovýto didaktický materiál pro žáky vytvářet. Ze strany žáků byl zaznamenán kladný přístup a znatelná motivace k práci. I ostatní vyučující, kteří se s tímto didaktickým materiálem seznámili a ověřili si ho v praxi, přivítali kladně tuto pomůcku. Díky pracovním listům dochází ve vybraných tématech k efektivnějšímu využití času během výuky. Ten pak může vyučující vhodně využít ve prospěch individuálních potřeb žáků.

Pracovní listy splňují funkci výchovnou, psychologickou, didaktickou i ekonomickou. Shledávám je jako vhodné pro výuku předmětu Práce v domácnosti na praktické škole jednoleté v Čáslavi. Cíl své bakalářské práce proto považuji za splněný.

Zdroje literatury

ČERNÁ, Marie. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-802-4615-653.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu Ilustrace Karel Nepraš. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.

KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 447 s. ISBN 978-807-3675-714.

OPATŘILOVÁ, Dagmar a Lucie PROCHÁZKOVÁ. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-802-1055-360.

PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3.přeprac. a rozš. vyd.. Brno: Paido, 2010, 401 s. ISBN 978-807-3151-980.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, 1995, 292 s. ISBN 80-717-8029-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. ISBN 978-802-4717-333.

ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 184 s. ISBN 80-717-8506-7.

ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Vyd. 3., přeprac. Praha: Portál, 2006, 198 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-736-7060-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Vyd. 3. Praha, 2002. ISBN 80-717-8678-0.

VALENTA, Milan. *Psychopedie: [teoretické základy a metodika]*. 3. dopl. a upr. vyd. Praha: Parta, 2007, 386 s. ISBN 978-807-3200-992.

VALENTA, Milan a Oldřich MÜLLER. *Psychopedie: [teoretické základy a metodika]*. 1. vyd. Praha: Parta, 2003, 443 s. ISBN 80-732-0039-2.

Internetové zdroje

http://cs.wikipedia.org/wiki/Zdravotn%C3%AD_posti%C5%BEn%C3%AD

[http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/rvp-pro-obor-vzdelani-
prakticka-
škola-jednoleta-a-dvouleta](http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/rvp-pro-obor-vzdelani-
prakticka-
škola-jednoleta-a-dvouleta)

<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>

http://www.mpsv.cz/files/clanky/10774/umluva_CJ_rev.pdf

<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>

[http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-
postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/vzdelavani-deti-s-mentalnim-
postizenim.shtml](http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-
postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/vzdelavani-deti-s-mentalnim-
postizenim.shtml)

www.specialniskola.org

Jiné zdroje

WHO. Mezinárodní klasifikace nemocí - 10. revize: duševní poruchy a poruchy chování: popisy klinických příznaků a diagnostická vodítka. Praha: Psychiatrické centrum, 282 s. ISBN 80-851-2137-9.

MŠMT. Praktická škola: učební dokumenty pro praktickou školu s jednoletou, dvouletou a tříletou přípravou. 1. vyd. Praha: Parta, 1999, 303 s. ISBN 80-859-8970-0.

Opatření ministryně školství pod č.j. 13 155/2010-28 včetně obou výše uváděných dokumentů naleznete na webových stránkách MŠMT a ve Věstníku MŠMT č. 7/2010.

Učební dokument MŠMT 78-62-C/001 praktická škola jednoletá ze dne 9. prosince 2004, č. j.32 089/2004-24, s platností od 1. září 2005 počínaje prvním ročníkem.

Učební dokument MŠMT 78-62-C/002 praktická škola dvouletá ze dne 9. prosince 2004, MŠMT dodatek č. j. 20 597/2005-24 ze dne 23.5.2005

Zákony a vyhlášky

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon) ve znění novely 472/2011 Sb.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání žáků a studentů mimořádně nadaných ve znění novely 103/2014 Sb.

Přílohy:

Pracovní listy k předmětu „Práce v domácnosti“

(tabulka č.3, str.46, 47, 48.)

č.1/ Drobné údržbářské práce v domácnosti

č.2/1 Pracovní pomůcky a prostředky

č.2/2 Obsluha jednoduchých prostředků používaných v domácnosti

č.3/1 Domácí práce v průběhu dne.

č.3/3 Třídění odpadu.

č.4/ Úklidové a čisticí prostředky a jejich použití.

č.5/ Drobné domácí spotřebiče a jejich používání – rychlovarná konvice, trouba, sporák, mixer fén, vysavač aj.

č.6/ Údržba oděvů a textilií- třídění prádla, praní, žehlení, drobné opravy prádla.

č.7/1 Jednoduché aranžování rostlin.

č.7/2 Péče o pokojové rostliny- hnojení rostlin, zalévání, přesazování.

č.8/ Kuchyňské spotřebiče.

č.9/ Jednoduchá příprava pokrmů.

č.10/1 Příprava jednoduchých pokrmů, slavnostního pohoštění.

č.10/2 Denní stravovací režim.

č.10/4Výběr, nákup a skladování potravin.

č.11/ Úprava stolu při různých příležitostech.

č.12/ Zásady hygieny a bezpečnosti práce při práci s potravinami.

č.13/1 Důležitá telefonní čísla.

1/A

NÁŘADÍ DO DÍLNY

HŘEBÍKY

KLADIVO

ŠROUBOVÁK

VRTAČKA

NÁŘADÍ NA ZAHRADU

HRÁBĚ

MOTYČKA

NŮŽKY

SEKAČKA !!!

**POZOR NEBEZPEČÍ
ÚRAZU ELEKTRICKÝM
PROUDEM**

1/B

1. NAPIŠ, CO PATŘÍ DO DÍLNY

.....
.....
.....

2. NAPIŠ NÁŘADÍ, KTERÉ POUŽIJEŠ PŘI PRÁCI NA ZAHRADĚ

.....
.....
.....

3. PŘI POUŽITÍ ELEKTRICKÉ SEKAČKY DÁVÁŠ POZOR NA
..... A PROČ !.....

.....

4. SEKAČKU POUŽIJEŠ NA

.....

5. ČÍM ZATLUČEŠ HŘEBÍK

.....

6. NA STRÍHÁNÍ VĚTVÍ STROMU POUŽIJEŠ

.....

7. ČÍM SHRABEŠ TRÁVU

.....

2/1A

SEKÁNÍ TRÁVY

HRABÁNÍ TRÁVY

ZATLOUKÁNÍ HŘEBÍKŮ

VRTÁNÍ

STŘIHÁNÍ VĚTVIČEK

PRÁCE NA ZAHRADĚ

ŘEZÁNÍ DŘEVA

PŘEVÁŽENÍ MATERIÁLU

ČESÁNÍ OVOCE

2/1B

1. JAKÉ NÁŘADÍ POTŘEBUJEŠ PRO PRÁCI NA ZAHRADĚ.

.....
.....

2. K ČEMU POUŽIJEŠ

.....

3. ČÍM POSEKÁŠ TRÁVNÍK A NA CO MUSÍŠ DÁT POZOR.

.....
.....

4. NAPIŠ, CO JE NA OBRÁZKU A K ČEMU JE POUŽIJEŠ.

.....
.....

5. JAKÉ NÁŘADÍ POUŽIJEŠ PŘI VĚŠENÍ OBRÁZKU NA ZEĎ.

.....
.....

2/2A

**RYCHLOVARNÁ KONEV –
OHŘEV VODY**

**MIXER – MIXOVÁNÍ
POTRAVIN**

**MIKROVLNNÁ TROUBA
OHŘEV JÍDLA
PEČIVA**

**TOUSTOVAČ –
OPÉKÁNÍ**

VYSAVAČ – VYSÁVÁNÍ PRACHU

FÉN – VYSOUŠENÍ VLASŮ

SPORÁK – VAŘENÍ JÍDLA

2/2B

1. K ČEMU POUŽIJEŠ TYTO SPOTŘEBIČE

.....
.....

.....
.....

2. JAKÉ NEBEZPEČÍ TI HROZÍ PŘI PRÁCI S TĚMITO SPOTŘEBIČI.

RYCHLOVARNÁ KONEV .....

MIXER.....

TOPINKOVAČ .....

FÉN .....

SPORÁK .....

3/1 A

ORGANIZACE DNE

Den začínáme: VĚTRÁNÍM , STLANÍM POSTELE

PŘIPRAVÍME SNÍDANI

UKLIDÍME PO SNÍDANI, JDEME NA NÁKUP

POMÁHÁME PŘI PŘÍPRAVĚ OBĚDA

MYTÍ NÁDOBÍ, ÚKLID BYTU

PROCHÁZKA SE PSEM, ODPOČINEK

PŘÍPRAVA VEČEŘE

OSOBNÍ HYGIENA, TELEVIZE, SPÁNEK

3/1 B

1. VYJMENUJ ČINNOSTI DNE

2. CO JE ZÁKLADEM ZDRAVÉ A ČISTÉ DOMÁCNOSTI

A/ ČASTÉ VĚTRÁNÍ

B/ HRANÍ POČÍTAČOVÝCH HER

C/ VYLUXOVANÝ A UTŘENÝ PRACH V BYTĚ

D/ SLEDOVÁVÍ TELEVIZE

3. NAPIŠ, CO PATŘÍ MEZI BĚŽNÉ DOMÁCÍ PRÁCE, KTERÉ DĚLÁŠ V PRŮBĚHU DNE

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3/ 3A TŘÍDĚNÍ ODPADU

PAPÍR

NOVINY, ČASOPISY, REKLAMNÍ LETÁKY, PAPIROVÉ KRABICE – ROZLOŽENÉ, SEŠITY, KANCELÁŘSKÝ

SKLO

SKLO ČIRÉ I BAREVNÉ, NEVRATNÉ SKLENĚNÉ LAHVE, SKLENICE, TABULOVÉ SKLO, VELKÉ SKLENĚNÉ STŘEPY

PLASTY

STLAČENÉ PET LAHVE, IGELITOVÉ TAŠKY A SÁČKY, NÁDOBY, KELÍMKY OD POTRAVIN, POLYSTYREN

**NEBEZPEČNÝ
ODPAD**

ZÁŽIVKY, AKUMULÁTORY, BATERKY, OLEJE
BARVY, LEPIDLA, ELEKTRICKÉ SPOTŘEBIČE

3/3B

1. SPOJ ČAROU, CO KAM PATŘÍ

2. DO PLASTŮ PATŘÍ

.....
.....

3. NEBEZPEČNÝ ODPAD JE

.....
.....

4. SPOJ SLOVO SE SPRÁVNOU BARVOU

PAPÍR	BIO	PLASTY	SKLO	NEBEZPAČNÝ ODPAD
				

4/A ÚKLIDOVÉ PROSTŘEDKY

NA MYTÍ PODLAHY

NA ÚKLID WC, KOUPELNY POUŽÍVÁME SPECIÁLNÍ ČISTÍCÍ PROSTŘEDKY

VŽDY POUŽÍVÁME OCHRANNÉ POMŮCKY

RUCE PO PRÁCI OŠETŘÍME

NA LEŠTĚNÍ NÁBYTKU, PODLAH POUŽIJ VHDNÉ LEŠTĚNKY

4/B

1. CO POTŘEBUJEŠ K VYTÍRÁNÍ PODLAHY

.....
.....

2. PROČ POUŽÍVÁŠ OCHRANNÉ POMŮCKY.

.....
.....

3. JAKÉ OCHRANNÉ POMŮCKY POUŽIJEŠ PŘI ÚKLIDU WC

.....

4. NA ÚKLID SI PROSTŘEDEK VYBÍRÁŠ PODLE:

- a/ CO BUDU UKLÍZET
- b/ JAK MNE NAPADNE
- c/ PODLE BARVY OBALU

5. LEŠTENKU POUŽIJEŠ NA:

- a/ MYTÍ OKEN
- b/ VYLEŠTĚNÍ PODLAHY NEBO NÁBYTKU
- c/ UMYTÍ UMYVADLA

6. RUCE SI OŠETŘÍM:

- a/ VODOU
- b/ NENÍ NUTNÉ JE OŠETŘOVAT
- c/ VHODNÝM KRÉMEM NA RUCE

5/A

POUŽÍVAT BĚŽNÉ DOMÁCÍ PŘÍSTROJE

**RYCHLOVARNÁ KONEV
OHŘEV VODY**

**MIXER – MIXOVÁNÍ
POTRAVIN**

**MIKROVLNNÁ TROUBA
OHŘEV JÍDLA**

**TOUSTOVAČ – OPÉKÁNÍ
PEČIVA**

VYSAVAČ – VYSÁVÁNÍ PRACHU

FÉN – VYSOUŠENÍ VLASŮ

SPORÁK – VAŘENÍ JÍDLA

5/B

1. K ČEMU POUŽIJEŠ TYTO SPOTŘEBIČE

.....
.....

.....
.....

2. JAKÉ NEBEZPEČÍ TI HROZÍ PŘI PRÁCI S TĚMITO SPOTŘEBIČI.

RYCHLOVARNÁ KONEV .....

MIXER.....

TOPINKOVAČ .....

FÉN .....

SPORÁK .....

6/ A

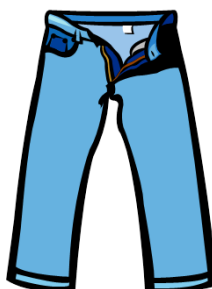
PŘED PRANÍM PRÁDLO ROZTŘÍDÍME:

BÍLÉ - PEREME NA VYŠŠÍ TEPLoty 90 – 60 STUPŇŮ

BAREVNÉ - PEREME NA NIŽŠÍ TEPLoty

40 – 30 STUPŇŮ

TEPLotu PŘI ŽEHLENÍ PRÁDLa NASTAVÍME PODLE DRUHU MATERIÁLU

Žehlení	
	nízká teplota
	střední teplota
	vysoká teplota
	Nežehlit

Tečky označují stupeň regulace žehlení.

6/ B

1. POUŽÍVÁME JEDEN PRACÍ PRÁŠEK NA BÍLÉ A BAREVNÉ PRÁDLO?

.....
.....

2. PROČ PRÁDLO PŘED PRANÍM MUSÍME ROZTŘÍDIT.

.....
.....

3. JAK PRÁDLO ROZTŘÍDÍŠ.

.....
.....

4. JAKOU ZVOLÍŠ TEPLITU PŘI PRANÍ BÍLÉHO PRÁDLA.

.....
.....

5. PODLE ČEHO NASTAVÍME TEPLITU PŘI ŽEHLENÍ PRÁDLA.

.....
.....

7/1 A

JEDNODUCHÉ ARANŽOVÁNÍ KVĚTIN

SVATEBNÍ KYTICE

K NAROZENINÁM, OZDOBA STOLU

VÝZDOBA VÁNOČNÍ

KVĚTINA V KVĚTINÁČÍ, TRUHLÍKU

SMUTEČNÍ KVĚTINA

7/1 B

1. K JAKÉ PŘÍLEŽITOSTI MOHOU BÝT DAROVÁNY KVĚTINY:

.....
.....
.....

2. CO MŮŽEŠ VYZDOBIT KVĚTINAMI:

.....
.....
.....

3. JAKÉ VĚNCE LZE Z KVĚTIN VYROBIT

.....
.....

4. JAKÉ UČEBNÍ OBORY SOUVISÍ S ARANŽOVÁNÍM KVĚTIN

.....
.....

7/2 A

PÉČE O POKOJOVÉ ROSTLINY

KVĚTINY PRAVIDELNĚ

ZALÉVÁME

HNOJÍME

PŘESAZUJEME

UTÍRÁME PRACH Z LISTŮ

7/2 B

1. PROČ SE MUSÍ OTÍTAT PRACH Z LISTŮ.

.....
.....

2. JAK BUDEŠ PEČOVAT O POKOJOVÉ KVĚTINY.

.....
.....
.....
.....

3. KDY SE POKOJOVÉ ROSTLINY PŘESAZUJÍ A PROČ.

.....
.....
.....

4. JAK ČASTO SE POKOJOVÉ ROSTLINY PŘIHNOJUJÍ.

- a/ KAŽDÝ DEN
- b/ 1x ZA TÝDEN
- c/ 1x ZA ČTRNÁCT DNÍ
- d/ JAK MĚ NAPADNE

8 /A ORIENTOVAL SE V ZÁKLADNÍM VYBAVENÍ KUCHYNĚ

SPORÁK

LEDNICE

MYČKA

NÁDOBÍ

TALÍŘE

PŘÍBORY

SKLENICE

HRNEČKY

RYCHLOVARNÁ STRUHADLO

NOŽE

KONEV

8/B

K ČEMU POUŽIJEŠ

PODTRHNI SLOVA, KTERÁ PATŘÍ DO KUCHYNĚ

SPORÁK

SEKAČKA

TALÍŘE

AUTO

KONEV

NÁDOBÍ

LEDNICE

KOLO

MYČKA

9/A

PŘÍPRAVA POKRMU

JABLKOVÝ ZÁVIN

**JABLKA
OLOUPEME**

NASTROUHÁME

**PŘIDÁME CUKR
ROZINKY**

VŠE ZAMÝCHÁME

**TĚSTO ROZVÁLEJ
NA PLACKU**

**DOPROSTŘED DEJ
OCHUCENÁ JABLKA**

**TĚSTO PŘEHNI
PŘES JABLKA**

**POTŘI
VAJÍČKEM**

**ZABALENÝ ZÁVIN
PŘENDEJ NA PLECH,
POTŘI VAJÍČKEM**

**VLOŽ DO VYHŘÁTÉ
TROUBY NA 180°C
PEČ 20 – 30 MINUT**

**KDYŽ ZÁVIN ZHNĚDNE
JE UPEČENÝ - VYNDEJ
Z TROUBY**

9/B

1. OZNAČ SUROVINY POTŘEBNÉ K PEČENÍ JABLKOVÉHO ZÁVINU

2. NA KOLIK STUPŇŮ NAHŘEJEŠ TROUBU.

100°C   180°C   220°C   250°C

3. JAK POZNÁŠ, ŽE JE ZÁVIN UPEČENÝ?

.....
.....

4. PROČ POTŘEŠ ZÁVIN PŘED PEČENÍM VAJÍČKEM?

.....
.....

5. JAK BUDEŠ DODRŽOVAT BEZPEČNOST PŘI PRÁCI.

.....
.....

10/1 A

JEDNODUCHÉ POHOŠTĚNÍ

ŠUNKOVÍ ŠNECI

**TĚSTO VYVÁLEJ
NA TENKOU PLACKU.**

**NA TĚSTO POLOŽ
NEJPRVE ŠUNKU**

**NA ŠUNKU PAK JEŠTĚ
PLÁTKOVÝ SÝR**

**TĚSTO STOČ DO
MALÉ ROLÁDKY**

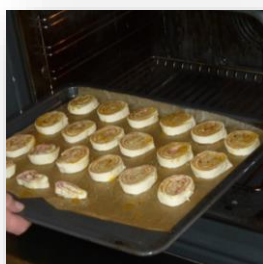
**OSTRÝM NOŽEM
NAKRÁJEJ KOLEČKA**

**HOTOVÁ KOLEČKA
PŘENDEJ NA PLECH**

**KOLEČKA POTŘI
VAJÍČKEM**

**VLOŽ DO TROUBY
NAHŘÁTÉ
NA 180°C**

**PO 10 – 15 MINUTÁCH
PEČENÍ
PLECH VYNDEJ**

10/1 B

1. OZNAČ SUROVINY POTŘEBNÉ K PEČENÍ ŠUNKOVÝCH ŠNEKŮ

2. NA KOLIK STUPŇŮ NAHŘEJEŠ TROUBU.

100°C

180°C

220°C

250°C

3. PŘED PEČENÍM POTŘEŠ KOLEČKA:

a / ROZŠLEHANÝM VAJÍČKEM

b / TEPLOU VODOU

c / NEPOTÍRÁME NIČÍM

4. NŮŽ PO SKONČENÍ PRÁCE:

a / NECHÁM LEŽET NA STOLE

b / UMYJI HO A UKLIDÍM NA PŘÍSLUŠNÉ MÍSTO

c / UKLIDÍM MEZI OSTATNÍ NÁDOBÍ

10/2/A

DENNÍ STRAVOVACÍ REŽIM

ZÁSADOU SPRÁVNÉHO STRAVOVACÍHO REŽIMU JE PRAVIDELNOST. TO ZNAMENÁ, ŽE JÍDLO ROZLOŽÍME DO 5 MENŠÍCH PORCÍ, KTERÉ JÍME V PRŮBĚHU DNE.

DEN ZAČÍNÁME SNÍDANÍ

DOPOLEDNE SNÍME MALOU SVAČINU

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ JÍDLO DNE JE OBĚD

ODPOLEDNÍ SVAČINA

POSLEDNÍ JÍDLO DNE JE VEČEŘE

PO CELÝ DNE DODRŽUJEME PITNÝ REŽIM

10/2/B

1. JAKÝM JÍDLEM ZAČÍNÁME DEN:

OBĚD

svačina

SNÍDANĚ

2. PROČ JE POLEDNÍ JÍDLO DŮLEŽITÉ

.....
.....

3. JE VHODNÉ TĚŽKÉ, MASTNÉ JÍDLO K VEČEŘI ? ANO NE

4. KOLIKRÁT DENNĚ JÍME:

DVAKRÁT (2X)

PĚTKRÁT (5X)

ČTYŘIKRÁT (4X)

5. JAKÉ JÍDLO JE VHODNÉ NA DOPOLEDNÍ SVAČINU

.....
.....

6. JAKÉ JÍDLO JE VHODNÉ K SNÍDANI

.....
.....

7. NA CO NESMÍME V PRŮBĚHU DNE ZAPOMÍNAT

.....

10/4 A

NÁKUP A SKLADOVÁNÍ POTRAVIN

SPÍŽ

LEDNIČKA

MRAZÁK

10/4B

1. KDE SKLADUJEME POTRAVINY.

.....
.....

2. KDE SKLADUJEME UZENINU, MLÉKO, VEJCE, JOGURTY.

- a) V MRAZÁKU
- b) VE SPÍŽI
- c) V LEDNICI

3. KDE SKLADUJEME MRAŽENÉ POTRAVINY.

- a) VE SPÍŽI
- b) NESKLADUJEME JE
- c) V MRAZÁKU

4. NAPIŠ, CO PATŘÍ DO SPÍŽE.

.....
.....

ČERVENĚ OZNAČ CO PATŘÍ DO LEDNICE
MODŘE OZNAČ CO DO MRAZÁKU

11/ 1 A

NACHYSTAT, VYZDOBIT A PROSTRÍT STŮL

ZÁKLADEM JE UBRUS

PŘIPRAVÍME TALÍŘE, PŘÍBORY A SKLENIČKY

NA PROSTRĚNÝ STŮL PATŘÍ KVĚTINA

UBROUSKY, SVÍČKY, SVÍCNY A DALŠÍ DEKORACE

11/1 B

1. CO POUŽIJEŠ K VÝZDOBĚ STOLU

.....
.....
.....

2. JAKÝ UBRUS POUŽIJEŠ PRO ZAHRADNÍ SLAVNOST, JAKÝ PRO VÁNOČNÍ VEČEŘI.

.....
.....

3. NA JAKOU STRANU TALÍŘE PROSTŘEŠ :

LŽÍCI .....

NŮŽ .....

VIDLIČKU .....

4. JAKÉ TALÍŘE PROSTŘEŠ NA SERVÍROVÁNÍ DEZERTU.

.....

5. PATŘÍ KVĚTINY K VÝZDOBĚ STOLU.

ANO

NE

12/A ZÁSADY HYGIENY A BEZPEČNOSTI PŘI PRÁCI S POTRAVINAMI

VŽDY SI PEČLIVĚ UMÝVÁME RUCI

I V PRŮBĚHU PRÁCE

OMÝVÁME I NĚKTERÉ POTRAVINY

ZELENINU, OVOCE, MASO

UDRŽUJEME ČISTÉ PRACOVNÍ PLOCHY

UDRŽUJEME ČISTOTU V CELÉ KUCHYNI

NOSÍME POKRÝVKU HLAVY

NEKLOUZAVOU OBUV

NOSÍME BÍLÝ PLÁŠŤ NEBO ZÁSTĚRU

OSTRÉ PŘEDMĚTY BEZPEČNĚ UKLÁDÁME

PO SKONČENÍ PRÁCE KUCHYŇ UKLIDÍME, VYTŘEME

12/B

1. **KDY SI MUSÍŠ UMÝT RUCE A PROČ?**

.....

2. **PROČ OSTRÉ NOŽE UKLÁDÁME NA URČENÉ MÍSTO?**

.....

3. **MŮŽEŠ V KUCHYNI NOSIT OBUV, KTERÁ SE KLOUŽE?**

ANO

NE

4. **CO SI OBLÉKNEŠ PŘI PRÁCI V KUCHYNI?**

.....

5. **NA ZÁVĚR PRÁCE UDĚLÁŠ V KUCHYNI CO?**

.....

6. **KTERÉ POTRAVINY MUSÍŠ PŘED POUŽITÍM OMÝT?**

.....

13/1 A

DŮLEŽITÁ TELEFONNÍ ČÍSLA

158

150

155

112

13/1

1. JAKÉ ČÍSLO BUDEŠ VOLAT PŘI POŽÁRU

.....

2. JAKÉ ČÍSLO MÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA

.....

3. KDO TI POMŮŽE, PŘI HLEDÁNÍ UKRADENÉHO KOLA

..... A JAKÉ ČÍSLO BUDEŠ VOLAT

.....

4. ČÍSLO **112** MÁ

.....

.....

.....